1

Цілу ніч надав сніг; я це не так бачив, як відчував; зрештою, спи мені привиджувалися, пов'язані із снігопадами: ніби опинився сам у горах і бобравсь у снігових заметах, маючи за мету дістатися до самотньої хати, де мене начебто чекала жінка, чи коханка, чи просто знайома. Власне, весь час бачив перед собою її обличчя: було воно й чуже, і знайоме водночас, тобто з цією жінкою колись зустрічався, добре її знав. Але ми розійшлися. І тепер, уві сні, даремно силкувався згадати, коли її знав і наскільки близько. Оскільки ж пам'ять щодо неї аж настільки ослабла, що не міг того пригадати, резонно визначив (і уві сні часом уміємо логічно міркувати, хоч загалом то площина абсурдна, а відтак алогічна), що зустріч наша була короткотривала й швидкоплинна, причому, нічогісінько не значила для мене, адже людина (чоловік чи жінка) власні романтичні пригоди чудово й до кінця своїх днів пам'ятає. Отже, тут було щось інше: враження, котре мало продовження в часі, але яке глибоко загніздилось у нетрях підсвідомого, — обличчя те мене й досі хвилювало. Оце до володарки його й пробивався крізь сніги, несучи за плечима повного наплечника із харчами, бо нібито мав намір зачинитися із тією жінкою від світу й провести з нею гарячий і щасливий тиждень-два. При цьому моя законна жінка, з якою живу вже двадцять і два роки, дуже турботливо накладала бляшанками й склянками того наплечника, наказала змінити білизну, бо що про неї подумає коханка, коли з'явлюся у несвіжій, дала запас шкарпеток, дві сорочки, ще й уклала мої капці, аби мав усе необхідне під рукою (в цьому вже й був абсурд, тобто кричуща нелогічність, яка властива снам); і я рушив, утяжений тим добром, у світ білих вихорів, а дружина стояла на балконі й прощально помахувала рукою, очевидячки, вельми про мене турбуючись, аби не заблукав у віхолі , а дістався-таки мети, хоча мета була — інша жінка.

Ось у який спосіб, скажімо досить дурний, я відчував, що надворі йшов сніг, і той сніг справді йшов: лапатий, спокійний, уперше цієї осені покриваючи землю й опале, ще не з'їджене негодою листя; частина

жовтяків залишилася на деревах. Отже, ставав на грані між осінню та зимою, і саме тією гранню й стала стежка, якою я простував у своєму сні-мандрівці, важко спираючись на сукувату палицю й намагаючись якось ту стежку не так угадати, як не загубити. Інколи мені здавалося, що ці мої уявлення — зовсім не сон, а своєрідна система відчувань, покладених на абсурдній, але певним чином зв'язаній із реальним основі, тобто це був ніби маревний транс, — отак я наближався до хати в горах і до жінки, обличчя якої плавало перед очима, ніби одірване від тіла, а перед цим було намальоване на плащаниці, але сковзнуло із тієї плащаниці — плащаницею й стали оці білі, порожні простори, що втягували мене й вели бозна-куди, визначаючи напрям, адже досі в тих горах ні разу не бував, та й ніколи, як був упевнений у глибині душі, не переступав порога тієї хати, до якої й скерувався.

Усе це, може б, і не мало значення, бо мало що нам верзеться (у сні, чи маренні, чи у мріях, чи у трансах), та й скільки таких маревних історій потонуло навіки у прірві пам'яті чи, власне, забуття, але цього разу відбулося щось значиміше, а отже, трохи й інакше, і я збагнув те вранці, коли, випивши ранкової кави, звичайно вийшов на балкон покурити, адже дружина рішуче забороняла палити в кімнатах, натурально не терплячи тютюнового диму, що сталося із простої причини: коли при нагоді просвітила на рентгені свої легені, лікар їй сказав, що, мовляв, їй треба кинути палити, а коли вона категорично заперечила, таж бо й справді не налить, лікар спокійно мовив: "Значить, курить ваш чоловік!" — дружина докладно мені те оповіла із нотками жаху в голосі, хоча я ніяк не міг собі взяти в тямку, як могла вона задиміти собі легені від мною витвореного диму, коли я й тоді ири ній у кімнатах не палив, а тільки на балконі. "Але, коли мене нема вдома, куриш!" — категорично сказала дружина з усією жіночою переконаністю, мабуть хотіла, щоб я мав через свої нездорові звички муки сумління...

Так от, вийшов після ранкової кави на балкона покурити; сніг уже йшов, але мене вразила яскрава білизна — все стало біле, чисте, повітря синюватe й морозяне, — і тут раптом побачив, що дорогою, ще без стежки і ще не виїждженою, іде в блакитній куртці особа жіночої статі, і

ця постать у блакитному на сніговому тлі якось дивно мене вразила, бо ніхто інший цією дорогою не йшов, не було навіть постійних ранкових прогулювачів псів, а тільки ця самотня постать у блакитному. І в моїй тверезій і прозаїчній, принаймні не романтичній, як я вважав, душі прокинулася раптом якась чуттєва струна й заграла тихо, а це трапляється в мене тільки тоді, коли бачу щось винятково красиве. Отож стояв, випускаючи хвилі синього диму, й милувався з тієї блакитної поміж снігу постаті, яка рухалася дуже повільно. Зрештою, хай би вона собі пішла, зникнувши в часі й просторі, як чудове кроткотривале видіння, і від того, може б, у мене, як від сьогоднішнього марення, не залишилося б нічого, навіть диму, як від цієї сигарети, коли ж та жінка раптом зупинилася і повернулась у мій бік. І хоча й вона, і я були розділені немалою відстанню, наші погляди раптом зустрілися, і я увіч відчув, що в мене потік якийсь теплий струмінь чи й полумень, котрий освітив мене, а тоді і запалив. І ми стояли так у блакитно-білому просторі, настояному на легкому морозі, з'єднані отією гарячою ниткою наших поглядів, і я цілком по-безглуздому подумав, що це та ж таки жінка, до якої вирушив був уночі із наилечником і яка чекала на мене в порожній хаті серед гір. І хоча не міг розгледіти її обличчя з такої відстані, безпомильно впізнав у ньому те, котре пливло переді мною, відділене від тіла, всю ніч. От і зараз те обличчя також ніби відділилося від блакитного тіла, й наблизилося до мене, й провисло, хитаючись і розпливаючись, покрите серпанком, і це була дивовижна галюцинація. Так тривало кілька секунд; зрештою, жінка відвела від мене погляда, повернулася й так само неквапливо рушила в глибину засипаного снігом простору; і я знову вразився із того, що й двір наш, і дорога, по якій ішла, і шосівка збоку, якою завжди носилися машини, в цю хвилину виявилися цілковито порожні, так, ніби в цьому світі залишилися живими тільки дві істоти: ця жінка і я. І мені по-нерозумному стало жаль, що вона віддаляється, а не йде мені назустріч, бо, коли зникне, подумав невідь-чому я, щось із мого життя вийде чудове і сентиментальне, як спомин, як наші приспані бажання, котрі тому й приспані, що їм не судилось у цьому світі збутися.

Так воно, зрештою, і сталось: жінка в блакитному дійшла до сусідніх будинків і зникла поміж них. Залишилося тільки снігове тло і немолодий уже чоловік на балконі із недопаленою сигаретою в губах, із пом'ятим після сну обличчям, у домашній потертій і не зовсім свіжій сорочці, у прим'ятих, як і обличчя моє, штанях та в прозаїчних, елементарних капцях, чи, як їх ще звуть, виступцях, — друга назва мені сьогодні подобалася більше, адже я ніби й справді виступив за межі свого незвичного й елементарного світу й відчув на собі дивний, і чудовий, і таємничий подих, хоч, може, все те під впливом настроїв та збігу обставин собі й придумав, як це вміли колись чинити так звані "кисейні-баришні".

2

Не було чого стовбичити на балконі, бо сигарету вже докурено, і я переступив порога — ніби вийшов із одного світу, снігів, порожнечі, синього повітря, легкого морозу із спогадом про загадкову жінку у блакитному на сніговому тлі у світ звичний і таки прозаїчний, в якому моталася моя дружина, ще нерозчесана, й не підфарбована, і неприбрана — такі-бо речі потрібні не для буденного світу, а для зовнішнього, де треба справляти враження. Літали простирадла, складалася постіль, спішно прибиралися розкидані звечора й на ніч речі. Моя незаміжня ще дочка в цей час незворушно стояла перед дзеркалом, намагаючись зробити себе гарнішою, ніж це заповіла їй природа-матінка: накладала туш на вії, чинячи це вельми обережно і старанно, ніби вирішувалася якась глобальна світова проблема. Я кинув оком на годинника, і цього стало досить, щоб остаточно вийти із тимчасового одуру, в який був запав, — пора вдягатися й бігти на роботу.

— Сьогодні дві пари, — сказав я, поспішно перевдягаючись. — Потім буде кафедра, а під вечір презентація бездарної книжки мого шефа і, ясна річ, — фуршет. Так що чекай мене пізно.

— Що це за мода пішла на ці фуршети? — сказала, заштовхуючи в перехилену канапу ковдру, моя жінка.

— Законна приключка для колективного пияцтва, — мовив я.

— На обід зможеш прийти додому? — спитала дружина.

— Аякже! — мовив я. — На ресторан у мене грошей нема, а на їдальню — шлунку.

— Все в холодильнику, — сказала жінка, складаючи канапу. — Показати тобі чи сам знайдеш?

— Знайду, — сказав я, затягуючи вузла краватки.

— Ні, ліпше покажу, — мовила дружина. — А то береш не те, що наварила.

Міг би пояснити, що її вариво, напрочуд одноманітне, давно мені не смакує, а часом сякої-такої різноманітності хочеться, але це було б небезпечно: від найменших претензій до її страв моя жінка спалахує, як смоляна скіпка, ніби цим самим ображав її найсокровенніше, через що потім довго на мене дується. Але інколи й справді несила ставало проштовхнути до горла її вариво, і я хитрував, ніби й справді така штука розкрити холодильника і взяти те, що там наготоване.

— Іди покажу! — незаперечним тоном мовила жінка і повела мене до холодильника, з якого виймала каструльки й докладно оповідала, що в якій міститься, — все це добро варилось увечері, коли я вже давав хропака, снячи про загадкових незнайомок, які чекають на мене десь у горах, у засипаній снігом, самотній хаті, зовсім так само, як колись снив був про неї, адже й вона звабила мене своїми поетичними таємницями. Але ті таємниці давно стали чимось подібним до цих страв у холодильнику: не димуючих, запашних, свіжих, од яких котиться слинка, а загусло-мертвих, холодних, які не оживить жодне розігрівання, од самого погляду на які нападає нудьга. Через те намагався не дивитись у ті каструльки, які демонструвала переді мною

моя половина; правда, ввечері доведеться вислухати купу докорів, але і їх я давно навчився не слухати, намагаючись утримати сяку-таку гармонію у власному існуванні. Вже давно думав, що жінчина гармонія і моя існують у різних площинах; моя — у замкнутості, її — у виконанні засвоєних рухів та дій, які витворюються із неймовірного хаосу мотанини, за яку теоретично я мав би бути вдячний. Моя ж гармонія лежала у зменшенні рухових експресій, у самозануренні у книгах, газетах: отак поступово, рік у рік, ми пригасали, а це і є першою ознакою старіння. Отож наша гармонія, спільність були не в духовному погодженні (те, що цікавило мене, давно не цікавило дружину і навпаки), а більше у звичці й терпимості одне до одного, бо де дітися?

Отак продемонстровано мені здохлу в каструльках їжу, яку я мав в обід пожерти, і я кивнув, погоджуючись вчасно і вправно те вчинити; відтак натяг піджака, далеко не нове пальтечко із звареним шарфом, стару шапку із звареною шерстиною і раптом став, ніби вдарений батогом, бо наді мною пролунав сталевий жінчин голос:

— Але ж, Вадиме, ти забув поголитися!

Я аж рота розтулив: ось що значить задивлятися на жінок у блакитному на сніговому тлі; справді, поголитися забув.

Зі своєї кімнати дефілювала намакіяжена дочка, обличчя мала застигле, але вуста розтяглися в іронічну всмішку.

— Наш татко старіють, — проспівала вона, — коли вже забув поголитися. Ну, я пішла.

Я здер із себе пальтечко, шарфа, шапку, а вона, грацiйно схилившись, взувала чобітки, всовуючи поміж хутро елегантну й тоненьку ніжку.

— Коли за тобою не дивитись, — звучав сталевий голос дружини, — зовсім опустишся.

І вона, мотляючи йодолом найнечупарнішого із нечупарних халата, рушила до дзеркала, біля якого перед цим стовбичила моя дочка.

Я ж раптом жахнувся. І не тому, що забув поголитися, хоча це в моєму становищі викладача річ таки справді недопустима, а тому, що не тільки я бачив у своїй жінці спрощеність і безнадійне поринання в будень, в якому не існувало вже жодних манливих таємниць, але це саме бачила в мені вона, отже, були обоє-рябоє, незважаючи на переконання, що я людина тонкої душі й вишуканих почуттів і що здатний ще зачаруватися блакитною постаттю на сніговому тлі. Це, зрештою, й зіпсувало цілком мені настрій, і я шкрябав щоки у ванні не без роздратування.

Двері до ванни були відчинені, і через дзеркало я міг бачити, як у коридорці вдягає чудову шубку моя дочка, натягає на голову дивоглядного берета, подібного до того, який носили, здається, її прабабусі, і, зрештою, перетворюється в чарівну істоту, які на вулицях збуджують подібних до мене бевзів. Гримнули двері, і те диво з нашої тісної клітки зникло, і я подумав, що ми з дружиною народили в цих стулених стінках не тільки її, а ще й якогось звіра, швидкого й безплотного, котрий так само, як ця дівчина, тут довгими роками виростав, і то для того, щоб поступово з'їдати нас, нашу духовну наповненість, небуденність, пориви, мрії — все те, що давало змогу здобувати силу, щоб бігти по сірих площинах днів, перескакуючи через чорні прірви ночей і поступово розмиваючись у тих днях та ночах г від чого на тілах і душах наших починав виникати спершу тонкий і непомітний, а тоді й виразніший, невидимий накип, а точніше — панцир, котрий все-таки потрібний нам, щоб убгати в сяку-таку форму нашу ж таки порожнечу. Відтак у тій порожнечі й починає народжуватися малий і білий хробачок, якого також спершу не помічаємо, але який є породженням того накипу: неспокійніші із нас починають тривожно кидати туди-сюди оком, щоб знайти в тому панцирі чи накипі вилазку із

себе; в снах тоді до нас і приходить видиво самотньої, засипаної снігом хати, в якій нібито чекає щось гарне, захоплююче, яке має образа жінки в блакитному на сніговому тлі.

Коли вдруге одягся, на порозі кімнати постала моя жінка. Обличчя вже покрите макіяжем, отже, пристосоване до пробуття в зовнішньому світі, але тіло ще одягнене в нечупарного халата — одну із видимостей отого накипу чи панцира, який складав світ локальний, зачинений, домашній.

— Будь обережний на вулиці, — сказав сталевий голос. — А то сьогодні якийсь розсіяний. У тебе все гаразд?

— Звісно, — сказав я, намагаючись бадьоро всміхатися. — Просто вночі снилися мариська.

— Це тому, — сказав сталевий голос, — що спиш на лівому боці. Намагайся себе контролювати й спати на правому. Не спізнюєшся?

Кинув очима на годинника: таки спізнювався, якщо трамвай затримається. Вони ж, ці кляті трамваї, ходили тепер вельми нерегулярно.

— Біжу! — сказав і кинувся до дверей.

— А поцілувати мене! — прозвучав сталевий голос. Мотнувся до жінки, торкнувся вустами покритої кремом чи якимсь іншим чортовинням щоки, яка приторно пахла, вуста її були вже напомаджені так само густо й важко, отож цілувати їх не випадало.

— Бувай! — прохрипів я. — Сьогодні повертаюся пізно. Зачини за мною!

Треба було покинути власний дім! Треба було! Адже я по-справжньому в ньому задихався.

3.

Вивалився із під'їзду, на ходу виймаючи сигарети. В обличчя дихнуло морозяною свіжістю, сніг навколо світив та іскрився, правда, лишень у дворі і на дорозі, що вела до інших будинків, на якій і побачив жінку в блакитному, шосівка ж була вже чорна й мокра. Але і в дворі, й на дорозі вже насліджено, тут і там позастигали якісь постаті: одні стояли, інші йшли, на деяких деревах світилося жовте листя, покрите снігом, — я подався чимдуж під гору на трамвайну зупинку, димлячи цигаркою, і в мені почало поступово наростати щось наче здивування: чому й справді так непокоюся, адже нічого не сталося; ну, якась дурниця привиділася, бо сплю, як казала дружина, на лівому боці; ну, побачив якусь жінку в блакитному, то через те колотитися? І поступово, принаймні доки йшов до зупинки, я почав заспокоюватися, глибоко, на повні груди, дихаючи свіжою повітряною вільгою. Саме тоді й надійшов битком напханий людьми трамвай; я ж мав конче у нього ввійти чи впихнутись, інакше напевне запізнився б на лекцію, тож попер тараном, безцеремонно розштовхуючи, правда з вибаченнями, слабших за себе істот, і не так сів, як убився у трамвай із щільно спресованими тілами. Ззаду на мене наперли інші активні істоти і стисли мене так, що подобав не на людину, а на фанеру, однак був принаймні всередині і спізнення мені не загрожувало. Двері з великою натугою після кількох марних спроб зачинилися, прищепивши якусь стареньку, яка темпераментно заверещала; двері знову розчинилися, і старенька, замість злізти з трамвая, активно почала в нього втовкуватися, сунучи мені під бока сумку, очевидно, з якимсь заліззям, бо одна із залізяк устиснулась мені в бік, як ніж. Саме це примусило й мене поперти на передніх, що й дало можливість дверям зачинитися. Я ж зміг передихнути й кинути поглядом по людях. І раптом отерп: попереду, у вузькому просвіті між спресованих тіл, побачив блакитне сяяння; здається, це була та сама жінка, яку побачив був із балкона. Але роздивитись не зміг, бо стояла до мене спиною. І мені незвідь-чому стало тепло й ніжно на душі, і я

напружено стояв, терпляче чекаючи, поки обернеться й покаже обличчя; невідь-чому здавалося, що те обличчя має бути таке, яке мені уявлялося, і то не тільки тому, що чоловіки в цьому плані безнадійні бевзі, а тому, що мав переконання, що це конечна річ: обличчя незнайомки, що иливало уві сні, й обличчя жінки в блакитному мають бути тотожні. Не міг наблизитися до того блакитного розливу ближче: зрештою, на чому трималося моє переконання? Чи ж одна вдягається в блакитне? Але кожен із нас, смертних, по-своєму сентиментальна кваша, через те, хоча й стояв сплюснутий зусібіч у фанеру, не мігши ані поворухнутися, ані зрушити з місця (мене затисли в середину вагона, а рух вирував біля дверей), в моїй дурній голові почала плестися якась романтична маячня із передчуттям особливої любовної пригоди, з музикою й поетичними сплесками почуттів.

Я так замріявся, що перестав дивитись у бік об'єкта свого зацікавлення, а тим часом блакитна пляма з очей пропала — очевидно, жінка на черговій зупинці зійшла і її місце замістило щось брунатне, широке й кутасте, ніби ящик, але той ящик мав нормальну голову, правда, схожу на м'яча. Отож обличчя жінки в блакитному так і не побачив — вдруге розчинилась у просторі, а що не був ще так дуже нею заворожений, то подумки побажав їй щасливого блукання у просторі нашого міста і перемкнув власні думки на речі конкретніші й нагальніші, тобто на тему лекції, яку мав невдовзі прочитати.

І я читав лекцію в тому звичному студентському шумові, коли десять чоловік тебе слухають, а сорок ні; тема була мені цікава, нею впивався і співав, як соловей на всохлій гілці, вирізняючи з маси облич приємне, порожевіле личко гарненької студенточки, якій я увіч у якийсь загадковий і абсурдний спосіб подобався, хоча, кажучи самокритично, важко знайти в моїй персоні щось еротично-ириваблиье. Але мене, зрештою, це не обходило, хоч би з тієї рації, що, коли ще може існувати таке зрожевіле супроти тебе личко, ще не все в цьому світі загублено, тобто ти жива, а не напівмертва істота, і, хоч уподібнюєш себе до сухої гілки, правда, із солов'єм, — це не більше, як самоприниження — солодке, мушу визнати, бо в нього ані на мак не віриш. Не певен, що й

та студенточка слухала мої силогізми, швидше сприймала голоса, як солов'їні трелі, — вони нам приємні, але чи вміємо розкласти їх на зрозумілі слова? Та й це не мало істотного значення, а тільки те, що такі зрожевілі щічки існують, а ще дев'ятеро справді серйозних очей, яким моє силогізмічне творення дає розумову поживу, — в цьому, зрештою, й бачу немарність своєї роботи.

На обід я їхав тим-таки трамваєм, уже не так набитим, і вже нічого блакитного до нього не виливало: мав кілька годин вільного часу, отож міг поринути в себе — найкраща, до речі, форма відпочинку, адже після двох пар я таки втомився, бо ніколи не ставився до лекцій формально, а таки виливав через них усю накопичену енергію, як міг та вмів; саме тому, очевидно, мав репутацію доброго викладача і не бажав її втрачати: втратити легко, важче здобути. Отож поринув у містичний транс, тобто глибоку задуму, цілком виключившись із дійсності; цьому сприяло й те, що дістав змогу сісти, та ще й біля вікна — чудова нагода для усамітнення. І мені невідь-чому привиділася старовинна вуличка у невідомому місті, можливо, й не в Україні, але будинки якої були мені напрочуд знайомі. Була вузька, будівлі без портиків, далі — якась ніша в стіні, потому — дзвіниця з невеликим обеліском, сама дзвіниця стояла на горбку, оброслому деревами. І саме тоді, коли йшов тією загадковою вуличкою, над головою розчинилося вікно, власне не розчинилося, а піднято раму (у нас таких вікон нема), і з'явилася жінка, яка достеменно мала те ж обличчя зі сну, і голосно гукнула:

— Рудольфе!

І я звів голову (саме тоді побачив оте знайоме й чудове в своїй незвичайності лице): жінка мала густе кучеряве волосся, що хвилями спливало на оголені плечі; сукня — із глибоким декольте — була з часу кінця XVIII чи початку XIX століття, риси обличчя тонкі, вишукані, ніс із тремтливими ніздрями, і по-особливому чарівно сяяли чудові блакитні очі.

— Ви мене? — спитав я, не маючи сили відвести погляду від тієї вроди.

— А ви Рудольф? — спитала жінка.

— Так, пані! — мовив я.

— Вибачайте! — сказала жінка, говорили ми німецькою мовою. — Я кликала не вас...

— Але прошу, пані, — мовив я, роззираючись. — Крім мене, нікого на вулиці. І моє ім'я справді Рудольф.

— Так гадаєте? — спитала жінка, загадково всміхаючись. — Тоді ви глибоко помиляєтеся...

На цьому моє видіння обірвалося з тієї прозаїчної причини, що я під'їхав до своєї зупинки і треба було висідати.

Загалом кажучи, я не фантазер. Але часом ним буваю, особливо тоді, коли звичний ритм існування так чи інакше порушується.

Тоді й справді ніби переношуся в інші часові площини; зрештою, якщо людина під час сну так само може жити, діяти й говорити в площинах, цілком одмінних від реальних, то чому не може статися й такого? Тим більше, що ота стародавня вуличка з будинками без портиків, але які злились у цілковиту стіну із якоюсь нішою у ній, ота дзвініця з невеликим обеліском на горбку, обросла деревами, чомусь увижалися мені не раз: збагнути причини цього мені годі, але так воно бувало.

Зійшов із трамвая й подався вниз уже своєю, реальною вуличкою, заставленою сучасними дев'ятиповерховими коробками, в одній із яких мав для існування власну клітку. Й мені раптом здалося, що хтось за

мною стежить, а це таке гостре й непомильне почуття! Відтак у тобі все напружується — починаєш невідь-чому турбуватися, хоча не веду ані кримінального, ані потаємного життя — так, наприклад, і досі не завів собі коханки та й не дуже прагну її заводити ("заведи коханку — примнож собі клопотів", — любив казати), а те, що часом помічав зрожевілі щічки якоїсь студенточки, не мало жодного значення, хіба самоутішне: в моральному статусі викладача, якщо він людина порядна (а серед нас — люди різні), є одне тверде правило: із студентками романів не заводити. Отож, відчуваючи, що за мною стежать, злегка стурбувався, адже твердо знав, що жодних підстав для того таки й справді не мав. Відтак перше, що мені спало на гадку: а якщо це та жінка в блакитному? Думка була безглузда, тим більше, що після короткочасного ранкового збудження я встиг про неї забути. Жахливо хотілося обернутися, але стримав себе: одне, щоб не виглядати вар'ятом (принаймні у власних очах), а друге — вирішив обережно озирнутись при повороті у двір свого дому.

Так я і вчинив. На вулиці були перехожі: одні йшли в мій бік, а інші в протилежний, серед них, однак, нікого в блакитному. Були й жінки, й чоловіки, й діти, але всі виглядали стандартно і жодної підозри не викликали. Тому вилаяв себе і сказав: коли не отямлюся, то це шизофренічне навадження зможе мене й подолати. І тільки тепер помітив: звичайно, коли виходжу з трамвая, запалюю сигарету, але тепер цього не зробив, хоча мені страшенно хочеться палити. Отже, я чимось стривожений, у якийсь спосіб навіть розладнаний, коли починаю зраджувати свої звички. А вже це зле.

4

Саме ці маленькі гризоти спричинили, що я вирішив бути великодушний щодо жінчиного варива і таки покористуватися ним. Витяг каструльки, як це було наказано вранці, але, коли підняв покришку тієї, де була юшка, вона в мене захоплення не викликала — якась блідо-жовта бовтанка: моя жінка мала переконання, що страви мають бути не масні і без жодних ароматичних приправ, за винятком

сушеного кропу. Підняв другу покришку, там, у сірому, застиглому соусі, лежали задублі ("здохлі", — я казав) шматочки пісного м'яса, з якого ретельно вирізано все житля і товщ, тобто те, що в м'ясі найбільше любив. Тому зітхнув, упокорився, власне не упокорився, поставив обидві каструльки назад до холодильника, вийняв три яйця, молока, сала — яйця розколотив, змішав з борошном і гарненько все те засмажив разом із цибулею. І вже коли ця суміш смажилася, відчув, як шлунком моїм пойшли солодкі спазми і заволали там голодні труби. Врізав добрячого кавалка хліба і те все з великим задоволенням умолов, відчуваючи за спиною розкіш порожньої квартири і що ніхто мені не дорікне за чудові (жахливі, на жінчин густ) харчові запахи, бо вони, мої бідашні жінки, дружина й дочка, воліли, щоб їжа була без жодного запаху; для мене завжди було дивно, що саме безпашна їжа їм подобалася, бо мені саме запах давав збудження й бажання той харч поглинути. Після того повільно пив каву, покурюючи, всупереч грізній забороні; двері до кухні при цьому зачинив, а вікно, незважаючи на холод, відхилив — і було мені тепло й затишно, кава чудово поєднувалася із смаком тютюну, до речі, вона також чудово пахла. "Ні, — подумав я, — жити в цьому світі можна, не треба тільки труїтися дрібницями життя, передусім побуту, а, навпаки, постійно вивищуватися духом, тобто міркувати про речі високі чи й фантасмагоричні, хоч би про ту стародавню, здається німецьку, вуличку, на якій побував, коли їхав у трамваї". Отож пив каву, вільно грався димом, зовсім не боячись, що мене вперіщить по голові сталевий жіночий покрик й вижене на балкона, а там, на балконі, холод і сніг, і сніг на цілому світі, і в ньому, ніби шматок криги, — блакитна жіноча постать, яка невідь-чому починає мене не те що хвилювати, а якось дивно псувати мені життя. І я блаженно подумав, що жінки — ніби музика, їх приємніше сприймати здаля, як оту, приміром, зрожевілу студенточку, а коли до них наближатися, чудова музика перетворюється у здохлу їжу в перестуджених у холодильнику каструлях, яка може викликати апетит або ж у голодуючого, або ж у людини, якій байдуже що їсти: червону ікру чи лайно. Відповідно й та блакитна жінка на сніговому тлі була прекрасна, і це ще питання, чи такою виявиться, коли побачу її обличчя. "А коли її обличчя, — блаженно подумав я, — те саме, яке бачив уві сні? І таке саме, яке бачив у виджені

під час трамвайного марення?" Тоді це ще питання, чи такою ж прекрасною здасться, коли б я з нею заговорив, адже й це закон: найпрекрасніша жінка тоді, коли мовчить.

Ці думки, ясна річ, були утровані, може, й трохи жонофобні, але в той час, коли після тригодинного говоріння відчував тишу, попивав чудову каву і не менш чудовий тютюновий дим, вони були мені приємні й по-своєму втішали й гармонізували мене. Але й інше відчувалося: коли б дотримався заведеного в цій хаті ладу, тобто коли б, пообідавши здохлою у заморожених каструльках їжею, вийшов покурити таки на балкона, то чи побачив би жінку в блакитному? Чомусь був певний, що побачив би. Це, до речі, легко можна було б перевірити, але не бажав рухатися, бо в мене поступово наливався сон чи, точніше, бажання передрімнути, а коли б на того балкона поліз би й ту жінку побачив, то про ніякий пообідній сон не могло б бути й мови — це вже я знав напевне. Тому почав думати про загадкове явище реінкарнації, тобто перевтілення душ, гадаючи: чи оте видження в трамваї не було виявом того, адже вуличка та жінка, яку на ній побачив, напрочуд мені знайомі, і вони перейшли в мою уяву не як проста фантасмагорія, а скоріше як спогад того, що було в іншому часі, про що свідчив хоча б одяг тієї жінки. Це були блаженні, а може, й ідіотичні думки, невідь-чому мене тішили, а коли так: чому маю від себе їх проганяти?

Не допив кави й не допалив сигарети, покинув каву холонути, а сигарету допалюватися у блюдечку, сам же, майже очманілий, поплуганив зватіле тіло до канапи, на яку солодко влігся, затишненько вгорнувшись пледом, притулив щоку до лагідної подушки, яка чомусь запахла мені снігом, і майже відразу втопився у снігових заметах, крізь які треба було пробиратися із важким наилечником, притому дорога вела вгору, по слизьких крутосхилах, відтак не йшов, а борсався й ліз, інколи й навкарачках. Зрештою, побачив узгір'я й на ньому засипану снігом хату, одне вікно якої світилося. Від хати назустріч мчав величезний, схожий на вовка, пес, він зупинився й почав радісно гавкати, і від його заіненої морди здіймалася легенька пара, а коли наблизився, захоплено стрибнув мені на груди, ладячись цілуватися.

Але я суворо прикрикнув на нього. В цей час у хаті відчинилися двері, і в прочілі постала жінка в довгій і широкій унизу сукні, з голими плечима та з глибоким декольте, темне кучеряве волосся її розсипалося по плечах, а блакитні очі тепло палали.

— Не виходь роздягнута! — гукнув я, пес у цей час робив довкола мене кола, енергійно розкидаючи сніг, аж клаптями літав.

— Зачекалася, — сказала жінка, — та й хвилювалася, чи не трапилося чого?

— Зі мною не може нічого трапитися, — самовпевнено сказав я.

— Але ж, Рудольфе, — печально обізвалася жінка, — хіба раз з тобою всяке траплялося?..

— Але завжди приходив до тебе, — мовив так само впевнено.

— До часу, — озвалася жінка. — Все до часу, Рудольфе... Зайшла в дім, полишивши двері відчинені, а я зупинився на

ґанку, щоб роззирнутися. Пес так само перестав гасати, і ми на хвилю завмерли, дивлячись у мертвий сніговий простір, безрушний і застиглий, не так білий, як блакитний, із деревами, покритими шапками, з камінними виступами, також у сніговій одежі, навіть мої й собачі сліди поналивалися прозорою блакиттю, ніби водою, густішою, ніж та, що повивала пейзаж, через що чітко проступали на загальному рівному тлі.

— Чому не заходиш? — озвався з глибини жіночий голос. Я причинив двері, скинув наплечника й побачив, що в коминку

палахкотить вогонь, перед ним стоїть фотель із позолоченими підлікотниками, покритий ведмежою шкурою, друга шкура, здається вовча, лежала на підлозі. Жінка стояла біля фотеля і лила в мій бік

синьою крицею погляду, а на вустах її тремтіла прегарна, але напрочуд сумна всмішка.

— Ось бачиш, — сказав я, — все гаразд, я до тебе й цього разу прийшов. Має бути так, як є... Тільки, Бога ради, не кажи, що все дочасне.

Прокинувся й довго не міг прийти до тями: перед очима плавали жовтуваті кола, а в голові потріскувало. І тут я зазначив, що й цього разу спав на лівому боці, через що в серці легенько поколювало.

5

Усі презентації із фуршетом відбуваються однаково, і в принципі вони нудні. Наш завкафедрою, однак, цвів, як усі самонадіяні довбаки, адже героєм дня був таки він, а він непомірне любив себе відчувати героєм дня, тим більше, що всі виступаючі, за розкладкою, мали мастити його єлеєм, від чого широке, вусате, кругле обличчя шефа задоволено лишало. Певна річ, ніхто й не прохопився, що книга, яку видав, а в теперішній час книжкової кризи таке вчинити нелегко, бездарна, і призначення її котові під хвіст, і зовсім не мала великої загальнокультурної ціни, як це говорили лестуни, а серед них і я, бо наші студенти, як було констатовано, нарешті нібито одержали саме того посібника, без якого ніяк не могли б виповнити свою освіту, бо в книзі й нова методологія і по-новому розставлено акценти. Більше того, книга нібито цілком оригінальна (насправді по-школярському переписана, та й то за допомогою аспіранток) і в ній науково витворена глибока концепція. Здавалося, що з усіх, котрі тут зібралися, щиродушно вірив у правду тих слів лишень автор книги, а усмішки, якими обдаровували його колеги, були схожі на здохлу їжу в каструльках моєї половини. Зрештою, всі обличчя довкола — знайомі, за винятком однієї дами, на яку я не міг не звернути уваги.

По-перше, сіла в першому ряду (я ж був у президії, бо мені доручено вести презентацію), досить виказисто виставивши чудові ніжки з-під рясної картатої спідниці; по-друге, не виступала, а була тільки публікою; а по-третє, не назвав би її незнайомою. Так, саме це обличчя сьогодні двічі навідувалося мені у снах, з'являлося й пливло одірвано від тіла, світило ясною блакиттю очей, а це вже було, як визначив подумки, чорті-що! Саме тому вряди-годи кидав у її бік позири, вона це миттю засікла й почала відверто фліртувати, хоч я був супроти неї років на двадцять старший, але, коли між чоловіком та жінкою протягується ота тоненька секретна нитка, а секретна голка одночасно вколює обох, тут уже всілякі зважки на роки ні до чого. Щоб звернути увагу на свої і справді чудові ніжки, дама якось схилилася і почала зав'язувати чи розв'язувати, а тоді знову зав'язувати шнурка на черевику — це були іноземні важкі мокроступи на грубій підошві з масивним закаблуком, зрештою, мета тієї грубезни одна — з'явити контраст до ніжності самих ніг, — і дурний цього не збагне. Мене це вразило (не черевики й не ніжки, хоча ніжки також), не її й справді екзотична врода на тлі картонних облич моїх колег та колежанок (хоча й до вроди не залишився байдужий), а те, що виявила нахила до фліртування саме зі мною, а ще більше вразився, що в дивний спосіб з'єднувалася з моїми сонними видженнями. І знову по-дурному почав думати про реінкарнацію, хоча, скосивши око на благодушно надутого побіч себе шефа, помітив, що він дивиться на ту ж таки дамочку, і, можливо, не мені, а йому скеровувалися ті фіглі-міглі, а я лише виявився, як то кажуть, "на дорозі".

Саме це мене заспокоїло, бо єдина річ, якої дотримуюся в житті незламно, — це не корчити із себе ідіота, а в цій ситуації із себе ідіота таки корчив, а може, й не я, а химерна гра збігів випадковостей, яку прийнято називати грою долі, Божою волею і всілякими такими цілком нераціоналістичними позначками. Тому, зібравшись на силі, примусив себе не дивитися на ту жінку, відчуваючи водночас, що в мені діють дві різнобіжні стихії: раціонально-розважна і друга — темна, хвилююча і схвильована, адже я, бажаючи того чи ні, входив у якісь незнайомі досі площини, адже видження у снах цього-таки обличчя було, більше того,

в певний спосіб я чомусь пов'язував його із тією загадковою жінкою у блакитному, котра також була справжньою і являлася мені цілком реально двічі, правда, поки що як істота без обличчя. Можливо, це моє хвилювання й передалося жінці, на це вона, за природою своєю, відповідно зреагувала, а може, будучи гарною, подібне реагування було складовою її єства, тож просто собі гралася, потрапивши випадково на це нудне зібрання картонних облич. У такому разі, резонно міркував я, об'єктом її гри як кокетки з перемінним струмом (улюблена фраза мого старого професора, вже покійного, котрий у сімдесят років несподівано для всіх оженився з тридцятилітньою, яка й загнала його щасливо на той світ), скеровуваністю долі став я тому, що між усіх цих стандартних і картонних людей-манекенів чи роботів із визначеними діями та словами я один мав у собі таємницю, яка могла хвилювати не тільки мене, а й навколишніх. Бо коли б презентація відбулася учора, не сьогодні, вона мене з-поміж картонних облич не вирізнила б — був і я такий, тобто їхній плоть од плоті. Таке пояснення звучало цілком логічно, за винятком однієї досі неиоясненої речі: чому саме це обличчя явилося мені двічі у видженнях, адже досі не зустрічав цієї жінки? Я надав слово черговому хвалителю бездарної писанини свого шефа, сів і, виждавши досить часу, кинув оком на жінку. І побачив, що її чудові ніжки світяться, і що вона дивиться не на шефа, а таки на мене, і що очі в неї чудово блакитні, і що нитка з голкою між нами таки мотається, і що це й справді-таки є чорті-що, і що я зовсім не здивувався б, коли б ця жінка, виходячи, таки вдягла б блакитну куртку, більше того, не просто відчував, а таки знав, що з цією жінкою знайомий, навіть мав із нею якусь історію — чи не ту, що привиджувалася? Другий, скептичний, у мені мовив, однак, цілком переконливо: тоді тобі доведеться повірити в реінкарнацію, бо в тебе, чоловіче, чудова пам'ять, і всі свої амурні історії, починаючи з дитинства, чудово пам'ятаєш, і не було тих історій аж так забагато, аби одна із них могла випасти із пам'яті твоєї: і ти чудово, чоловіче, знаєш, що в тебе з цією жінкою нічого ніколи не було і ніколи не був із нею знайомий, тож перестань казитися, візьми себе в руки і не корч, Бога ради, із себе ідіота.

Логіка мого друга-скептика була залізна, і я їй, безумовно, підкорився, хоча той, другий, у мені, не такий залізномислячий, а схвильований, непевний себе, пискнув, ніби пташка: "А як пояснити речі, які не пояснюються?" — "Треба не засмічувати ними голови!" — жорстко сказав мій друг-скептик і начебто пробив мене знаком оклику, як осиковим кілком.

Усі вже зморилися від довгих, нуднющих промов й чекали веселішої частини, тобто фуршету, але тільки ті, що вже виступили чи не збиралися виступати; ті ж, котрі бажали прилиз-нутися перед шефом, виступати рвалися і, хоч я й застерігав, аби говорили коротко й по суті, діставши слово, про мої застереження щасливо забували і, як соловей, натхненно виливали потоки улесної, медяної, цукрової, сахаринної, сорбіто-ксилітової і яка там ще є підсолоджена води; я ж робив вигляд, що намагаюся уважно слухати і тільки вряди-годи кидав иозира в бік жінки. Вона ж, помітивши моє відчуження, поклала на вуста чи ж іронічну, чи зневажливу посмішку: очевидно, ніяк не могла вмістити в своїй гарній голівці з темними кучерями, що хтось може дозволити собі таку кричущу зухвалість: не вподобати її. І тут я помітив різницю між нею й тією, що являлася мені, — була саме у волоссі, зачіски в обох різні: у тієї — старовинна, з передромантичної чи романтичної доби, а в цієї

— цілком сучасна, зроблена найпевніше не самостійно, а таки вправними перукарями, більше того, й барва волосся була інша

— у тієї темнокаштанова, природна, а в цієї з рудуватим чи мідяним відливом, неприродним, отже, була фарбована. Саме це знову примусило мене подумати про явище реінкарнації, а мій друг-скептик поважно мене застеріг: коли й далі пускатиму в голову таку каламуть, корчити ідіота мені потреби не буде, стану ним напевне.

6

І ось нарешті очікуваний усіма момент: я закриваю обговорення й оголошую фуршет, для чого запрошую товариство перейти до сусідньої кімнати, де вже понакривано столи, повні тарілок і тарелей із бутербродами (з недавнього часу наш шеф почав їх називати канапками), і стояли розкорковані пляшки та порожні чарки, які з нетерпінням очікували, коли ж то їх наповнять. Публіка загула і з більшою поспішливістю, ніж годилося, ринула, як вода з прорваної греблі, у ту принадну кімнату. Ми із шефом як головуючий та герой дня ішли останніми, і шеф, призупинивши мене, почав розтлумачувати, як він розуміє концептуальність, докладно оповідаючи (вже не вперше і не вдесяте), що саме поняття концептуальності походить од принципу барокового концепту, хоча ці поняття тепер не цілком зливаються, а в історичній перспективі здобули свою і одновимірність, і різнобіжність. Шеф при цьому цупко тримав мене за рукава піджака, ніби боявся, що не дослухаю його й побіжу у фуршетну кімнату, як решта публіки, а я терпіти не можу, коли мене при розмові хтось притримує чи надто близько прихиляється, дихаючи своїми несвіжостями. У фуршетовій кімнаті нас не чекали, там з'явився вже тамада, очевидно, спеціаліст із цієї галузі, й проголошував пишні заздравиці на честь шефа, зовсім не нітячись од того, що той іще не зайшов, адже в тій ситуації був головним уже не шеф, а те, що покоїлось у пляшках. І, як при всіх фуршетах, стояв там шум і гам, бо люди наливали собі й розбивалися на нари, чи трійки, чи четвірки, хапали бутерброди, що не заважало їм справно молоти і язиками. Шеф же вперто доводив мені, що без концептуальності жодна праця не може вважатися досконалою.

— А що ви думаєте про реінкарнацію? — спитав несподівано для самого себе я.

— Що? — очі в шефа округліли, а вуса безпомічно опустилися.

— Питаю, що думаєте про реінкарнацію? — повторив я. Шеф був спантеличений. Через надмірне марнолюбство не

міг визнати, що не знає слова, відтак прогув добродушно:

— Гадаєте, це має зв'язок із концеитуальністю? Але ми заговорилися, нас чекають люди.

Насправді люди нас не чекали й чудово давали собі раду самі. І тут я побачив, що шеф іде просто до тієї дами, яка мене так зацікавила, і вступає з нею у розмову: чи не про принцип концепту альності? Дамочка засвітилася до нього обличчям, заблищала зубками і полила з очей чудовим блакитним сяянням. Моє серце хтось узяв у їжачкасту рукавицю: подумав, що найочевидніше запросив її сюди він і чи не коханка вона йому? Але які маю підстави ревнувати? Через те, що перекинувся кількома позирами?

І мені раптом захотілося винити. Загалом щодо алкоголю я людина вельми стримана, однак часом таке бажання, притому гостре, виникає. Сьогодні ж виникло, можливо, тому, що й справді ніби розладнаний. І не в якихось снах, чи видженнях, чи блакитних жінках тут причина, подумалося мимохіть, а в мені самому. У втомленості, можливо, як писала Леся Українка, "життям щоденним". А може, у підході до якогось чергового вікового рубежу. Знаючи, що ніхто мене не пригостить, проштовхався до столу, налив чарку, ковтнув її з пожадливістю й почав жувати цілком несмачного бутерброда, що заслуговував назви канапки — я ніби шматок оббивки якоїсь вельми старої канапи жував. Але горілка додала тепла, і я трохи розтерп, принаймні вільно міг роззирнутися надовкіл. Люди й справді розбилися на пари, трійки, четвірки і голосно, всі заразом, галакали, змахуючи передніми кінцівками; до речі, мій шеф дамочку вже полишив, а був оточений трьома найстараннішими своїми ирилизами і щось вістив, багатозначно підіймаючи пальця. Дама теж не була сама, біля неї вилося, як в'юни, кілька молодиків: декого знав, а декого ні; зрештою, на всіх фуршетах завжди знаходяться особи, котрих ніхто не знає. Дамочка тримала в одній руці чарку, в другій — бутерброда, і на її обличчі було твердо написано, що знає собі ціну й дуже здивувалася б, коли б хтось у тому засумнівався. Але диво було не в тому, а в тому, що вряди-годи посилала в мій бік хвилі ясного, блакитного сяяння. Щось журкотів мені у вухо один із колег, здається, був здивований, чому шеф саме мені

доручив вести презентацію, отож бажав конче з'ясувати причину, тобто чи не готує мене собі в заступники. Через це й розкидав довкола мене сітку колючкастих, хитрих запитань, від яких я не менш вправно викручувався, шукаючи водночас приключки від нього якнайшвидше збавитися.

— О Маріє Олександрівно! — радісно згукнув я і пішов цілуватися з жінкою, яка колись мало не стала моєю коханкою, а не стала тільки тому, що цього злякався я — не вона. Відчув на грудях її важкі й колихливі перса і злизнув із її прив'ялої щоки трохи макіяжу — смак бридашний, хоч запах і приємний.

— Хочеш випити? — спитав я.

— О, тут так мало кавалерів, — манірно мовила Марія. Кинувся до столу, щоб налити їй і собі й мимовільно зачепив

дамочку, яка мене цікавила. І на чверть секунди раптом сторопів: утопивсь у блакитному морі, в морі чудовного сяйва, що потекло на мене, зневолило й покорило.

— Вибачте, — незграбно вклонився я. — До речі, ми з вами десь зустрічалися?

— Ну, це вже як знаєте! — сказав теплий, грудний голос. — По-моєму, ніде.

— Тоді ще раз вибачте, — сказав я й почав наливати чарку свою й порожню.

— Це ви мені? — спитала незнайомка.

— Ну, коли бажаєте, — мовив я.

— Річ у тім, що я тут нікого не знаю. Мене запросив Іван Пилипович, а йому як героєві дня не до мене.

І я раптом забув, що мене чекає Марія, яка колись ледве не стала моєю коханкою, але не стала через мій острах, і це було з мого боку свинством: і те, що про неї забув, і те, що колись не стала моєю коханкою. Але не міг і іншого: втратити можливість попатякати з цією загадковою жінкою.

— Читали роботу Івана Пилиповича? — спитав я.

— А хіба її можна прочитати? — мовила вона, і ми разом засміялися.

— В мене таке враження, — прорік я, — що ми таки десь зустрічалися.

— Ну, світ гуманітарної науки в Києві вузький, — сказала жінка, беручи від мене чарку, призначену для Марії, і відпивши з неї маленького ковточка. І тут я відчув, що на мене хтось убивчо дивиться. Так могла дивитися тільки Марія, але, зрештою, що мені до того?

— Ні, мені здається, зустрічалися в іншій ситуації. Нічого вам не говорить такий ряд: сніг, хата, гори, засипані стежки й дороги...

— О, ви поет, — манірно всміхнулася жінка. — Була в горах, але в супроводі іншого мужчини.

— Ясно, — хитнув я. — А моє обличчя вам знайоме?

— В київському гуманітарному світі всі обличчя знайомі, — сказала дамочка. — Можливо, зустрічалися на якійсь конференції, чи іншій презентації, чи на вечорах.

— І справді, — сказав я. — Любите презентації, конференції та ьечори?

— З обов'язку, — смикнула плечем жінка. — Та й коло інтересів...

Мені жахливо захотілося спитати, чи не носить вона блакитної куртки, але щось зупинило, невідь і що. Очевидно, той лютий позир, що ним і досі нагороджувала мене Марія.

— Вибачте, — засміявся я. — Заради вас забув свою даму, якій мав принести випити і з'їсти.

— О, це поважна причина, — по-світському всміхнулася жінка. Тоді я вчинив те, що мусив. Налив в іншу, незадіяну, чарку

трунку, взяв бутерброда й поніс Марії.

— Ти хам, Вадиме, — м'яко сказала Марія, беручи від мене пригощення. — Чи, може, став ловеласом? Подобається тобі нова коханка Івана Пилиповича?

— Вона його коханка? — спитав я.

— Не вдавай, що цього не знав, — церемонно сказала Марія і ковтнула з половину чарки. — Про це всі знають.

— Просто на неї налетів і мусив вибачатися, — сказав я прохололим голосом.

— О, не вибачайся! — мовила церемонно Марія. — Це така, що знає, чого хоче...

— Гадаю, так, — відказав я і залпом випорожнив чарку. Горілка здалася мені на смак кисла: Марія знала, як мене протверезити. З коханкою Івана Пилиповича я й справді не міг мати нічого спільного. І не тільки тому, що це було вкрай небезпечно (зрештою, й це також), але й тому, що та, котра могла стати коханкою мого шефа, механічно ставала мені відразлива. Здається, в таких речах діє один із неперехідних законів життя, до речі, аж ніяк не парадоксальний.

7

Повертався додому з каламутним осадом на душі. Горілка, а випив я її три чарки, не пішла: здавалося, що ті випиті чарки стали ніби три згуслі на гуму м'ячики — важко бовтались у шлункові. Десь там-таки пливали розмочені, розтовчені, але неперетравлені через свою цілковиту неїстівність шматки чиєїсь канапи, тобто канапки. До речі, я, очевидно, трохи з'їхав з глузду, бо конче чомусь поклав собі побачити верхню одягачку нової коханки свого шефа; зрештою, й побачив: була то досить коштовна й вельми ошатна шуба з натурального хутра, але блакитної в ній не помітив і цятки. Отже, все ніби складалося на те, щоб я отверезів, тим більше, що алкоголь на мене не подіяв, ніби пив воду, повикидав із голови всілякий містичний мотлох, не трудив себе розгадкою загадок реінкарнацій, а мирно повернувся в буденне, а отже реальне, кубельце, де хоча й вислухаю нарікання за нез'їджений обід (це неприємність тимчасова), зате відчую себе в спокої та затишку, де всі речі стоять на місці і сказані слова також ніби речі, які стоять на місці. Окрім того, матиму законну підставу не їсти й вечері, адже повертаюсь із фуршету, а що й справді втомлений, швидко дістану можливість пірнути в сон, і, сподіваюся, мене не навідуватимуть жодні обличчя і жодних не матиму в тих видженнях романтичних пригод. Можна також визнати сьогоднішній день за невдалий, адже саме такі нам присилаються зорями чи небом, про що ненастанно терен-дить радіо в своїх астрологічних прогнозах. Чим же він був невдалий? Виконував те, що завжди, зі мною нічого не трапилося, ніхто на мене не напав. Але було інше — змішаність і сум'яття у почуттях; про віщось це свідчить, але має рацію мій друг-скеитик: не треба так багато приділяти

уваги непотрібним речам. Отже, досить поринути в нові сни, перейти рубікона нової ночі, дістатися до нового ранку, увійти в новий, цього разу сталий та спокійний день — і всі мої колошм'ятички (улюблене слово дочки) зникнуть, як "білих яблунь дим", тобто зможу знову стати тверезим та розважливим, відтак не корчитиму із себе вар'ята, а коли цього не чиниш, то ніколи вар'ятом не станеш. Речі прості, самозрозумілі й навіть банальні. З усвідомленням цього, майже заспокоєний, я й повертався додому.

Але біля самого будинку раптом знову гостро відчув: за мною хтось стежить. І вирішив не просто зігнорувати цю стежу, як попереднього разу, а спробувати таки вияснити, чи справді це так, а чи, може, сьогодні в мене таки не усе гаразд із системою почуттів. Тому звернув не до свого будинку, а до сусіднього, відтак раптом повернувся й рушив назад. Уже було темно, вулицю тьмяно освітлювали ліхтарі, знову починався сніг, мерехтячи у світляних смугах. І мені здалося, що попереду мигнула блакитна пелена чи пляма, але відразу ж зникла. Кинувся в той бік, посковзнувся, гримну вся, а коли звівся, то нікого навколо не було: ані людей, ані машин, навіть бродячих псів, що туляються день і ніч довкола будинків. Отож не міг сказати напевне: чи справді щось бачив блакитне, чи то мені просто мигнуло в очах, найпевніше — друге. Тому вже цілком спокійно рушив додому, остерігаючись, щоб не гримнутись удруге.

Зайшов додому з усмішкою, яка буває у пса, котрий ще не відає конечно: будуть його бити чи гладити; очевидно, такий ошкір з'являється в мене завжди, коли під мухою, бо моя дочка, яка в цей час дефілювала від кімнати до ванни (вона щовечора приймала ванну), зламала штучно окреслені брови й проспівала:

— О, таточко під мухою!

У дверях кухні вивищувалася, як пам'ятник якомусь вождю, моя половина.

— Задовго тягнуться ваші фуршети, — сказав сталевий голос, а коли .наблизився, безпристрасно додала: — Фу, як від тебе несе!

— Фуршети, мої дорогі, — по-резонерському мовив я, підіймаючи пальця, — реакція суспільства на недавню заборону алкоголю та антиалкогольну кампанію. Так само як спалах інтересу до церкви є реакцією на недавній, люто проповідуваний, атеїзм.

— Що ти хочеш сказати? — примружилася підозріливе моя половина: річ у тім, що і її захопив новітній церковний, як казали недавно матеріалісти, чад, і вона таки добре вчаділа.

— Хочу сказати, — мовив тим-таки ідіотським тоном, — що фуршети — складова робочої рутини, які чомусь вважаються приємними актами.

— Не було цікаво? — заспокоєно, бо я перестав говорити про церкву, спитала моя половина.

— Як на похороні, — проголосив я. — З тією різницею, що тут не ховалася, а виставлялася глупота.

— Ну, тобі не вгодиш, — сказала дружина.

— Мамо, помий мені голову! — верескнула з ванни дочка: незважаючи на повну дорослість, голову їй і досі мила мати.

— Вечеряти будеш? — спитала жінка. — До речі, чомусь не їв обіду.

— Перехопив у буфеті, — збрехав стоїчно я, — не було коли заїхати. А вечеряти після фуршету було б образою цією урочистої акції. Не раз там мимовільно засинав, то залюбки те діло продовжив би.

Знав, що мій голос фальшивий, як і ці просторічні речення із іронічною, а більше штучною патетикою.

— Зараз помию Ларисі голову й постелю, — мовила жінка й, оминувши мене, рушила до ванни.

Я ж відчував себе кораблем, який прибув до гавані, щасливо оминувши прибережні рифи.

— До речі, — почув за спиною сталевий голос, — чому ти весь у снігу?

— А тому, — сказав я, знявши і струшуючи шапку, — що на вулиці посковзнувся й бебехнувся.

— Ну, випивши, не дивно, — кольнула жінка. — Кістки цілі?

— Як бачиш, — мовив я, скидаючи пальто, воно й справді було все в снігу.

— Тобі дзвонила якась жінка, — почув я той-таки сталевий голос. — Але не назвалася й не сказала, що їй треба.

— Коли дзвонять незнайомі жінки, — мовив я, миттю подумавши про ту, в блакитному, що на сніговому тлі, — то щось організовують або ж хочуть напакостити.

— У тебе сьогодні сумнівний гумор, — сказала дружина.

— Ну, мамо! — крикнула з ванни дочка. — Ще довго чекати?

— Випивши, не дивно, — повторив я жінчин афоризм, а коли вона сховалась у ванній, почав струшувати пальто.

— Труси на сходах! — крикнув з-за дверей сталевий голос.

— Чиї? — спитав я, і жарт мій і справді був сумнівний, що дозволяю собі тільки тоді, коли, як сказала моя дочка, під мухою.

— Не смішно, — озвався хтось із моїх жінок, не розібрав і хто. Але зауваження було справедливе, тож вийшов у передухіддя, де ніколи не горіла лампочка, отже, панувала глупа темрява. Чомусь не виходив із голови отой жіночий дзвінок. Річ у тім, що всі знайомі жінки, які могли дзвонити з якогось діла, були присутні на фуршеті, коханки я не мав, а коли б і мав, то не була б така дурна, щоб телефонувати ввечері, а інших жінок знати не знав. Ось про що ретельно думав, активно трусячи своє засніжене убоге пальтечко. На душі невідь-чого стало кисло.

8

І ось приготувався до сну, тобто опинився на самоті, бо дочка сховалась у свою кімнату, а дружина ніколи разом зі мною не лягає: саме після того, як ми вгомонимося, вона й починає готувати на завтра свої знамениті обіди; сама ж лягає, коли гаснуть усі вікна в будинку навпроти — це могло бути в годину ночі чи й о другій, при цьому часто будила мене, і ми займалися спокійною любов'ю, спокійною через те, що пристраснішу могла б почути зі своєї кімнати дочка. Отже, ці акти нагадували покражі, коли злодії обережно шастають кімнатою, щоб не чинити галасу, і кладуть, що їх зацікавило, до мішка. Так і ми: обережно й сторожко клали в міх те, що нас зацікавило; після того я засинав фактично без снів, вичерпаний до тла. Кажу про це тому, що сни мені сняться хіба в оцей проміжок, коли лягаю я і коли жінка, а ще вранці, перед тим як прокинутися. Сьогодні дружина мене напевне не розбудить, бо від мене паскудно пахне, а вона терпіти не могла паскудних запахів, резонно вважаючи, що для любові потрібно натхнення, а яке натхнення може бути, коли тебе обдають трійним сопухом; в такому разі потрібно, щоб тим сопухом дихали обидва партнери. Визнавав тут за нею повну рацію. До речі сказати, моя жінка була фаховим психологом і часто намагалася трактувати життя згідно з

наукою, яку вивчала. Це приводило мене до переконання, що та наука із життям має досить приблизне погодження, бо абсурд, яким, як правило, і є наше існування, жодних законів не відає, отож ані логіка, ані психологія тут ні на що. Але це було тільки моє єретичне, приховане перед іншими переконання, принаймні дружині цього, щоб уберегти її нерви й реноме психолога, ніколи не висловлював.

До сну сьогодні готувався по-особливому, уявивши собі власне ложе кріслом у кінозалі, з тією різницею, що тут був єдиним глядачем, — иереді мною висів погаслий широкий екран. Кіно мало початися тоді, коли гасне світло, тобто коли виключиться моя свідомість, тоді екран і засвітиться. Більше, був певний, що це буде не нове кіно, а третя серія того ж, що й минулої ночі, серіалу. Отже, перша серія була на початку ночі, друга — вдень; коли ж і справді існує логіка життя, в чому я завжди сумнівався, то зараз подивлюся продовження фільму, і це тим більше можливе, бо того бажав, а це значить, на те настроювався. Абсурд же був у тому, що мені чомусь являлася коханка мого шефа, яка й поняття зеленого не має про мої сни, а отже, людина, якої раніше не знав, та й навряд чи знатиму, хіба у формі швидкоплинного видіння, як це сталося на сьогоднішньому фуршеті. Отже, закони логічної абсурдності в цьому разі цілком витримано, і я зі спокійною душею можу зануритись у солодкі хвилі, тим більше, що й справді неймовірно втомився і конче потребую відпочинку.

Але логіка абсурду завжди вища й сильніша умоглядної, і я в тому переконався: екран переді мною не засвітився, тобто проспав без жодних сновидінь, аж доки під боком не почала вмощуватися моя половина, яка пахла свіжими харчовими запахами, причому новела себе так, ніби була не проти й полюбитися, бо коли того не бажала, то лягала побіч тихесенько — я ніколи того не чую й не буджуся. Зчудувався й на цю нелогічність, адже від мене й досі мало нести сопухом, про що тихо й сповістив своїй половині, намагаючись бути делікатним.

— Нічого, — шепнула вона, — я теж трохи випила, а то коло тебе не заснула б!

Рація витримана на всі сто відсотків, і я відчув, що її рука починає мене пестити.

— Тільки тихенько, — шепнула. — Дитина в домі!

Слова були ритуальні, як і те, що я виконав; правда, ще гаразд не прокинувся, отже, й фантазував при цьому, тобто здалося чи уявилося, що це не моя власна жінка м'яко колишеться піді мною, а коханка шефа, ота, побачити яку сподівавсь уві сні, а може, не її, а невідому особу з передромантичного чи романтичного часу, але з її обличчям. І це мене неймовірно збуджувало й хвилювало, міг би навіть подумати, що все відбувається таки ві сні, коли б не почув звичного шепоту:

— Тихіше! Лариса почує!

Отже, піді мною була не шефова коханка чи передромантично-романтична особа з її обличчям, що й визначало явище реінкар-нації, а таки моя реальна й буденна жінка. Це мене дорешти й збудило, а коли зморено відкинувся від неї, відчув, як це часом трапляється зі мною в подібних випадках, гострий спазм голоду, тим більше, що клапті зжованої канапи, тобто канапок, давно розчинились у моєму єстві.

— Що там наварила, так пахнеш? — шепнув я.

— Зробила відбивні, — відповіла жінка. — Хочеш?

Це була ще одна абсурдна річ до решти сьогочасних, бо моя жінка, раз почувши по радіо, що смажена їжа жахливо шкідлива для шлунку, а ще тому, що я дуже любив смажене, рішуче покинула готувати подібні страви, а стала виготовляти оту здохлятину, яку годі в горло вбити.

— Звичайно, хочу, — сказав я. — Ходім!

І ми тихенько викрались із кімнати, щоб не потривожити сну дочки, й подалися на кухню, де й справді божественно пахтіло, і я вперше за багато днів дістав змогу поїсти свіжого. Ми винили по чарці й узялися до відбивних разом, тоді додали ще но чарці й вим'яли з тарілок майже все, що наготувала. І був рай, і злагода, і мирна тиша, і ніч, повна снігу за вікнами, і ми відчували той падучий снігопад, як музику до нашого настрою, і та музика ніжно звучала, тепла така, ласкава. І я побачив, що моя жінка переді мною починає розквітати, й упізнав у ній ту, якою колись зачарувався по-справжньому й покохав, — чудове обличчя цвіло переді мною, електричне світло злизало з нього накип років, рутини, буднів — усе, що так неперепинно зжирало нас, десь так, як оце ми відбивні, щойно посмажені. І від цієї свіжої, ситної, гарячої їжі потекли мені в жилах світлі енергетичні соки; через це ввімкнув настільну лампу, а горішнє світло вимкнув, і світло сокровенно освітлювало нашу таємну вечерю. Але й цього не стало мені досить, через що вимкнув і лампу, зняв зі своєї половини нічну сорочку, простелив її на підлозі, скинув і свою вдягачку, і зробив з нього маленьке узголів'я, і, як це бувало вельми рідко в нашому житті-бутті, вдруге запраг тілесних солодощів, але вже не крадених, нишкма, а повноцінних, із усіма фокусами й видозмінами позицій, від чого моя половина легенько постогнувала, а я сопів, як ковальський міх, і шепотів їй на вухо сороміцькі або й брутальні слова. І мені зовсім не здавалося цього разу, що піді мною, чи біля мене, чи на мені коханка мого шефа із тим дивоглядним обличчям, а таки вона, моя жона, з якою зійшовся віку прожити і яку кохав із гарячим юнацьким почуттям. Вона ж приймала мою брутальність із солодкавим смішцем і дозволяла робити все, що ми разом попридумували, але не завжди мали змогу здійснити через житейські обставини. Коли ж я вивергнув розріджену в цьому борінні і звільнену від себе власну плоть, відчув, як солодка й глибока втома почала охоплювати мене. Ми тихо й швидко вдяглися і навшпинечках рушили до подружнього ложа, твердо переконані, що воно стоїть у цьому світі як скеля непорушна, і нам зовсім непотрібно, як сказано в хрестоматійному вірші, "лупати цю скалу", бо скелі на те й існують, щоб стояти надійно, твердо й непорушне.

Я упав у сон, як у глибоку криницю, наповнену голубою музикою, перед цим устигши подумати, що третьої серії сну сьогодні таки не побачити: надто був вичерпаний та задоволений. Але, за тією ж логікою абсурду, чергову серію сну таки уздрів, притому й справді ніби сидів у кінотеатрі, а точніше в залі для перегляду, як автор сценарію фільму. Побіч були режисер, оператор і кілька акторів, власне три: один гримований під мене, але увіч не я, другий одягнений у циліндра, сюртука й білу сорочку з манішкою, а жінку грала шефова коханка; тут, у залі, сиділа убрана не в костюма для гри, а так, як побачив її на фуршеті. Режисер вмостився за пультом і дав команду кіномеханіку починати, перед цим сказавши, що в цій сцені, яку зараз побачимо, є надмірна мелодраматичність і вона певною мірою режисера не задовольняє...

Я йшов із наплечником, повним провізії, у засипаних снігом горах, нашуковуючи стежку, і від крутого підйому котився обличчям піт. За мить уздрів у снігу чиїсь напівзасипані сліди, які вели в тому-таки напрямку, в якому йшов я. Це примусило мене пришвидшити ходу, бо стривожило, отож ледве не біг, перечіпл-яючись через сховане в снігу каміння: піт знову полився з лиця градом. Ось нарешті хатина, засипана снігом, але до мене не вискочив пес, як минулого разу, людські ж сліди увіч вели до хатини. Я подався до загорожі і почув, як у повітці повискує собака, потім загавкав через зав'язані шнуром двері. Але було не до нього. Рвонув двері до хати, і у вічі кинулася розібрана постіль, і на ній із зляканим зойком підхопилася жінка, до якої простував, побіч неї сів незнайомець. Я ж стояв із мокрим від йоту обличчям, з широко розверстими очима, а губи жорстко смикнулися.

— Це що таке? — спитав крижаним тоном.

Тоді чоловік у самій білизні встав із ліжка і сказав романтичним тоном:

— Кохаю цю жінку і, коли не заперечуєте, пане, завжди готовий до ваших послуг.

— Ні! — заверещала жінка. — Рудольфе, йди звідси геть!

— Приймаю ваш виклик, — сказав я, спускаючи із пліч наплеч-ника. — Вдягайтеся, пане, і вирішимо нашу суперечку зараз-таки.

— На пістолетах чи на шпагах? — спитав чоловік, обличчя в нього було мужнє й тверде, як це буває в акторів-любовників.

— Шпаг немає, а пістолети є! — сказав я.

— Перестаньте! — знову заверещала жінка. — Я вибрала його, а не тебе, Рудольфе!

— Стули губу, шлюхо! — зимно сказав я. — З тобою розмова буде потім.

Чоловік тим часом одягався: в чорні штани, білу сорочку з манішкою, в чорного сюртука. Тоді взув лискучі штиблети й надів на голову циліндра.

— До ваших послуг, пане!

Жінка вже не кричала, а сиділа в ліжку, тремтячи, з широко розплющеними очима, з яких виливався блакитний жах.

— Отямся, Рудольфе, і заберися геть! — прошепотіла вона. Я ж підійшов до столу, де лежали у скриньці пістолети.

— Вони заряджені, — сказав. — Прошу, пане, вибирайте! Чоловік ступнув крока до мене, був стрункий, з військовою виправкою. Впевнено взяв зброю й повернувся до переляканої жінки.

— Все буде гаразд, Міріам, — мовив він. — Розв'яжу цю ситуацію і невдовзі повернуся до тебе. Будемо вільні!

— Або ж не повернетеся, пане! — сказав я.

— Або ж не повернуся, — спокійно згодився чоловік. — Але сподіваюся, фортуна не покине мене. Де, пане, бажаєте стрілятися?

— На скелі, — мовив я. — Там не виживе навіть поранений.

— Гаразд, — згодився чоловік. — Шкода тільки, нема секундантів.

— Переживемо, пане, — гостро сказав я.

Тоді жінка знову заверещала, гонячи мене і ще раз вирікаючи свій вибір не в мою користь. Але ми на неї не зважали. Перший вийшов я, за мною чоловік. Знову.почав падати сніг, залементував і заскавчав зачинений у повітці пес, ніби повторював те, що нещодавно верещала жінка, але годі було взнати, на чиєму він боці. Почали брьохатись по кучугурах і в снігових хвилях, які ставали все густіші й густіші, дерлись угору, зрештою, опинилися на скелі. Стали кожен окрай її й припідняли пістолети.

— Хто рахуватиме? — спитав чоловік.

— Я! До десяти. За десятим разом стріляємо! І я почав рахувати, а за десятим разом звів пістолета і стрілив у густий снігопад, що нас розділяв. Почувся крик, чоловік, ніби чорний ворон, змахнув руками й полетів зі скелі. Я ж нерушно стояв, відчуваючи, як течуть мені по лицях сльози. Відтак підійшов до того місця, де стояв суперник, і підняв зі снігу випалого пістолета.

— Прокляття всім звабникам! — сказав крізь зуби. Тоді змахнув руками й плавко перелетів простора між скелею та хатою, м'яко приземлившись у подвір'ї.

Жінка й досі була в ліжку, скулена й жалюгідна, дивилася на мене з жахом.

— Що зі мною зробиш? — спитала перестрашено.

Я охайно вклав пістолети до скриньки, перед тим обтерши їх від вологи ганчіркою, а тоді зняв із стіни бича.

Тоді жінка знову почала верещати. Диким і відчайним зойком, з вибалушеними очима, спотвореним лицем і захищаючись од мене руками. Я ж схопив її і, як була, в самій сорочці й боса, поволочив у двір. Вона кричала й пручалася. Тоді я розідрав на ній сорочку, зірвав її й почав пасму вати жінку бичем. Вона кидалася гола на снігу, як зранений звір, і зойкала кожного разу, коли бич випікав на її ніжній шкірі криваві рубці. Скавулів причинений у повітці пес, і зовсім так само скавуліла й вона. Я відкинув бича й сказав утомлено:

— Запам'ятай цього урока! Хотіла пристрастей — маєш! І пішов геть, тонучи в кучугурах та снігових заметах.

— Рудольфе, повернися! — почувся втонулий у снігопаді крик...

Стрічка на екрані закінчилася, замиготіла лініями, хрестами й зупинилася. Спалахнуло світло.

— Це й справді мелодраматично, — сказав я.

— Так, є певна штучність, — мовив режисер. — Чоловіки поводяться як манекени. Я й досі сумніваюся, чи вводити цю сцену у фільм.

— Сцена розправи з жінкою ефектна, але зажорстока, — сказала шефова коханка, власне кіноактриса.

— Не те мене хвилює, — мовив задумано режисер. — Чи нема штучності?

— Штучністю є все наше життя, — сказав актор у сюртуку і в циліндрі, якого я в цьому фільмі забив.

— То що, залишимо сцену?

— Вона справді ефектна, — сказав я, — а отже, може бути цікава глядачеві.

— І немало викладено праці, — сказав оператор. — Принаймні тут я зі своєї роботи задоволений.

— Окрім того, я знімалася голою на снігу. За що такі жертви? — сказала актриса.

— Тоді залишаємо, — сказав режисер. — Дякую за підтримку.

9

Я прокинувся від болю в печінці: подвійне вживання алкоголю, відбивні серед ночі — такого випробування не витерпіла, отож і заскавчала, як той зачинений у повітці пес, що мені наснився. Водночас розумів, що в ніякому разі не повинен казати про цей біль жінці, інакше мені довго не бачити відбивних, а доведеться глитати пісні ріденькі юшечки і безсмачну, здохлу, як я кажу, виварену з усіх смакот приправу до дієтичних каш. Отже, стоїчно терпів, але вигляд мав напевне пом'ятий, вижмаканий і кислий, аж моя дочка не втерпіла, щоб не посміятися.

— Таточко на похмілля кислий і сірий. Але чого, мамо, й ти така?

Гадав, що моя половина спалахне й засоромиться, адже вона сьогодні виглядає не краще за мене, але обличчя її залишилося непроникне.

— Щось із печінкою, — сказала. — Це я спокусилася перед сном з'їсти відбивну. Ні, треба переходити на легші страви, бо ті жароти можуть убити й коня.

Серце впало чи скотилося в ліву п'ятку і там заборсалося: виявляється, що моя стоїчність і мовчазне терпіння винагороди не матимуть, тобто знову не швидко випаде дочекатися відбивної. Тому вирішив признатись і собі про болі в печінці, принаймні мною хтось заопікується. Це і сталося, мені всунуто до рота таблетку обезболюючого й проголошено, що я і вона маємо сісти на тверду дієту — від цих кошмарних слів у мене поповзли по спині мурашки, але виграш був той, що принаймні здобув хай і менше триваюче, як дієта, але таки співчуття.

— А татко хвалиться, що не вживає алкоголю, — єхидно пискнула моя дочка.

— Бо не вживаю, — буркнув. — Але шеф причепився, щоб випити з ним за його бездарну вазґранину, от і довелося.

Це відверта брехня, але був на сто відсотків упевнений, що на моєму обличчі не здригнувся жоден м'яз: ми з жінкою навчилися брехати досконало. Зрештою, моя половина збрехала тільки наполовину, а я вже кругло — треба ж чимось у цьому світі перевищувати жінок.

Біль у правому боці трохи згас, я випив кави, як завжди вранці, і двигнув, за звичкою, покурити на балкона. І тут очі мої стали рогом: побачив, що вся просторінь завалена чудовим пухнастим снігом, а на

дорозі, що вела до сусідніх будинків, не прокладено жодної стежки, і саме там повільно йшла жінка у блакитному, дивовижно на тому тлі промальовуючись. Загалом кажучи, нічого дивного в цьому могло б не бути: десь тут близько живе, і саме в цей час ходить на роботу, але через усе, мною пережите, а також і те, що ніколи раніше (а я щоранку виходжу на балкона в усі пори року і в один і той же час) тієї жінки не помічав, а не помітити важко було, бо це була пляма в просторі яскраво виявлена; серце в мене важко закалатало, а в роті з'явився не добрий смак тютюну, що його скурював, а смак свинцю із оцтом — до речі, такий присмак у мене з'являється, коли маю печінковий напад. "Ну, ось зараз вона зупиниться й повернеться в мій бік", — подумалося. Так воно й сталося: жінка зупинилася, подивилася у мій бік, і мої очі ладні були вискочити з орбіт, щоб уздріти, — чи не те саме воно, що зі сну, і чи не шефова це коханка, а колись і в якомусь вельми давньому часі й моя, але відстань була надто велика і не побачив таки нічого, тим більше, що вона двигнула далі, але йшла напрочуд сповільнено, якось меланхолічно-печально. Друге дивне: й цього разу в дворі не було анікогісінько, нікого й на шосівці, жодного й авта. Стояла глуха, ледь-ледь приморожена тиша із запахом свіжого снігу, яка густо покривала світ, а в ньому будівлі, дерева, гаражі, сміттєві баки, засипані дитячий майданчик у дворі й дитсадок у долині, де загалом завжди товчуться діти, а зараз також ані душі. Невідь од чого знервувався, виплюнув наполовину спалену сигарету, хоч ніколи так не чиню, бо вважаю, що люди, котрі викидають недопалені сигарети, нестатечні, але сьогодні в роті варилося в оцті оливо, а це не принадний смак.

Зайшов у квартиру, дочка як завжди стояла біля дзеркала й накладала на лице макіяж, була надзвичайно зосереджена; дружина ж не вийшла назустріч для інструктажу, що де є в каструльках, бо поспішливо варила на кухні дієтичну юшечку, адже відбивні ми майже з'їли вночі. Отож мав змогу спокійно поголитися й зібратися на роботу — і сьогодні в мене зранку дві пари. Але коли вдягав на сорочку кравата, помітив, що руки тремтять, тож послав подумки прокляття бозна-кому: собі, своїй жінці, шефу, його коханці, своїм снам чи отій, у блакитному, на сніговому тлі, тобто тому, що почало руйнувати, а частково вже й

зруйнувало мій усталений побут; при цьому виникла цілком підставна думка: а чи не є все це, що відбувається, бунтом мого єства перед старістю, яка несхитно насувається. Тобто все, як-то кажуть, в мені і від мене, і це так само, як в імпресіоністів: одна й та ж річ в іншому світлі й часі стає іншою річчю. Приклад: знаменитий стіг сіна Мане.

Отже, щось відбувається, думав я, шпарко йдучи під гору до трамвайної зупинки. Ота жінка в блакитному на сніговому тлі могла з'явитися і раніше на тому місці і в ту ж годину, йдучи на роботу, але тоді була для мене як кожен перехожий, тобто оживлений предмет, до якого мені нема діла, як, приміром, до стовпа, машини, телефонної будки, те се. Коли ж рівновага духу порушилася, я звернув увагу на неї як на цікаву пляму в певній кольоровій гамі, відтак моє зрушене єство почало витворювати довкола тієї плями всілякі фантазії. Це перше! Коли б почався бунт мого єства, не було жодної потреби являтися уві сні чарівному жіночому обличчю, яке я довільно ідентифікував із обличчям прекрасної незнайомки із фуршету через те, що воно справді прегарне і вразило мене. Тобто відбувалося щось, як у фотороботі: видження уві сні було неясне, напіврозмите і фактично могло бути подібне до десятків облич за умови, що всі ті обличчя мали бути чарівні. Таким чином, образом коханки мого шефа я домалював привиджений образ й уподібнив цілком механістичне із тим, що мене вразив. "Логічно?-спитав себе сам і відповів: — Цілком!"

Але підходив трамвай, тобто в трамвай треба влізти конечно, хоч я й мав ще в запасі хвилин двадцять. Юрба кинулася через дорогу, але трамвай продзеленчав і проїхав мимо: побачив тільки залізну маску жінки-трамваєвожатого і битком набиті, аж поприлипали до скла, пасажирами вагони, хоч це зовсім не значило, що туди, за доброї волі водія, не могло б улізти ще з десяток чи півтора пасажирів за їхньої майже казкової здатності до транспорту "вбиватися", чи влазити, чи вліплюватися. Я трохи схвилювався, бо черговий трамвай міг прийти швидко, а міг затриматися бозна на скільки. Найліпший засіб запалити, тоді, за законом зла, трамвай прийде швидко, і доведеться випльовувати тільки-но почату сигарету, а за теперішньої

нерегулярності у виплатах зарплат — це марнотратство: ось чому на зупинках трамваїв (зирнув на землю біля колій) стільки кинутих недокурених сигарет. Отож вирішив пожертвувати цигаркою, бо коли не запалиш (це вже забобон), то трамвай з'явиться через півгодини. Так воно й сталося: другий трамвай з'явився невдовзі, і я змушений був виплюнути почату сигарету, хоча дуже цього не люблю, та й кинувся на його штурм. Штурм закінчився щасливо, я навіть зумів вибити собі спокійне стояче місце, а не висіти, стоячи на одній нозі і вчепившись над чиєюсь головою за далеке поруччя.

Отже, всі речі з містичним нашаруванням можна пояснити просто й зрозуміло. Залишається нез'ясованим кілька позицій: чи є зв'язок між жінкою в блакитному на сніговому тлі (сторожко повів оком: чи не натраплю й сьогодні на блакитну пляму, але, слава Богу, — жодних блакитних плям) і тією шефовою коханкою? Здається, цей зв'язок придумав цілком фантастично, бо обидві категорії (назвемо їх так ио-науковому) з'єднались у моїм мозку, тобто наклалися, як при комбінованій зйомці (до речі, та кіносцена уві сні теж недаремно в ньому з'явилася: перед тим я був консультантом одного літературознавчого документального фільму і таки брав участь у перегляді відзнятого матеріалу з обговоренням, отже, маємо тут явище кривого чи прямого відбитку у свідомості); те, що, кіноакторкою стала шефова коханка, імені її не знаю, тож називатиму так, теж річ елементарна, я вже це пояснював: принцип фоторобота. Підемо далі. Те, що я, неприхильник алкоголю, вчора раптово випив (згадаймо іронію моєї дочки), було самообороною перед збентеженням, якого зазнав під впливом своєї розладнаності і при збунтованому єстві. Цим-таки можна пояснити мій несподіваний еротичний шал до власної жінки: дружини в таких випадках стають громовідводом своїх чоловіків, отож еротичні збудження останніх, при неможливості погашення безпосереднього, гасяться в такий опосередкований спосіб, і це майже правило. Отже, омолоджений бунтом організм потребував звільнення від накопиченої зайвої енергії.

"Ну о", — полегшено зітхнув я, виходячи з трамвая на зупинці Володимирська і знову здіймаючись вулицею вгору, вже до університету. — Що ж далі? А нічого",— сказав собі я. Все відбулося, як у детективній повісті: серія загадкових, хвилюючих і гостроситуаційних подій, секрет яких розв'язується, як ребус чи головоломка, за допомогою дедукцій — ось чому читач детективів залишається в кінці глибоко розчарований і знецікав-лений: загадкове стає елементарним, та й усе, отже його, читача, можна вважати, просто одурено. Отак і мені після серії загадкових переживань, які почали руйнувати мій внутрішній спокій, можна заспокоїтися, бо дедуктивно я їх перевів в елементарний ряд, тобто пояснив. Коли ж таємниця розгадується, вона стає нецікава. Отже, все! Comedia de fenita! Заспокойся, старче, і ставай гвинтиком власної машини, яку частково створив ти, а частково вона створила тебе. Adiu, шановна публіка, я розкланююся і сходжу із кону. Чи будуть оплески? Будуть, а коли ні, поплескаю собі сам.

10

Але метафізика життя чи логіка абсурду, що його творить, як виявилося, складніша наших мислительних конструкцій. Коли я відчитав лекції й рушив, щоб вийти з університету й податися додому, аби там з'їсти неїстівний дієтичний обід, зготований за всіма шаблонами моєї половини, в напівтемному коридорі зіштовхнувся віч-на-віч із тією чудовою істотою, що навідувалася мені у сни і яку умовно називаю шефовою коханкою (але чому умовно, виправлю себе, так її назвала моя добра знайома Марія Олександрівна, а та вже напевне знає, що до чого). Мене осліпило блакитне сяйво її очей і всмішка, що могла б уразити й менш чутливого, як я.

— О,— мовила вона, — приємна зустріч! Доброго дня! — Ясна річ, не була вона в блакитному, а в тій-таки коштовній, із натурального хутра, шубці і в хутряній, також неймовірно коштовній, під чоловічу, шапці.

— Як маєтеся після вчорашньої презентації? — трохи іронічно спитав я.

— По-моєму, це була класична нудота, — продзвенів чарівний голосок. — Не знаєте, Іван Пилипович на місці?

— Як завжди, — відказав я холодніше.

— Маю до нього справу. До речі, вчора ви мене заінтригували.

— Я? — моє обличчя, очевидно, стало ідіотичне, бо вона розсміялася. Але коротко, хоч усміхатися не переставала.

— Звідки знаєте, що маю в Карпатах хату?

Я знітився, отже, вона й справді має в горах хату.

— Просто бовкнув, — мовив зніяковіло. — Справді її маєте?

— Звичайно. І в цій порі, в снігах, там дивовижно. І я не вірю, що ви просто бовкнули. Іван Пилипович сказав?

— Але звідки я міг... тобто хочу сказати... як міг мені це сказати, коли вас до тієї презентації ніколи не бачив.

— І знову злукавили, — засміялася вона. — Наскільки пам'ятаю, коли ледве не перекинули мене на тому фуршеті, почали допитуватися, де й коли ми зустрічалися. Отже, знали мене.

Я натурально спік раків.

— Вибачте за ту незграбність. У всіх гріхах людських винуваті жінки, а я поспішав обслужити свою колежанку, бо з колежанками, коли хочете спокою, варто жити мирно.

— О, ви дипломат, — сказала шефова коханка. — І та колежанка сказала про мене якусь бридоту?

Я тільки лупив очима, бо це була правда.

— То зустрічалися ми з вами раніше чи ні? — спитала лукаво.

— По-моєму, ви логічно пояснили ситуацію, — нарешті здобувся на слово я. — Київське гуманітарне наукове коло вузьке, і ми могли десь зустрічатися.

— Гм! — вона раптом стала серйозна. — Річ у тім... уже потім, удома, я програла в умі цю ситуацію. І мені чомусь здалося, що ми й справді зустрічалися. Але все це ніби у тьмі.

— Справді? — схвильовано спитав я.

— Це у нас з вами, — сказала вона й омила мене блакитною розкішшю своїх очей, — як при шаблоні американського фільму: герої втрачають пам'ять й натужно згадують, що з ними було раніше. Але ж це повна дурниця. Вам про хату в горах Іван Пилипович сказав?

— Ніколи з ним про вас не розмовляв, — серйозно відповів я. — Просто бовкнув на здогад буряків, і це випадково потрапило в ціль. Треба було виправдатись за свою незграбність.

— Ай справді: потрапили в ціль, — сказала вона. — До речі, коли б познайомилися ліпше, ми б з чоловіком запросили вас погостювати в горах. Жахливо люблю те місце, набираюся там сили й енергії для тутешньої метушні. Але для цього вам треба сказати, — знову лукаво глянула на мене, — коли не Іван Пилипович, то хто вам сказав про ту хату?

І я зважився.

— Хочете чесно?

— Заінтригована, — мовила вона.

— Мені це приснилося. І ви в тій хаті. І, гадаю, саме тому ви мені знайомі.

— Це правда? — зирнула серйозно.

— Слово честі.

— Чоловіки — баламути, — сказала вона. — Спробую повірити.

— Але ж це справді так, — заговорив я, невідь-чому хвилюючись. — І таке цілком може бути. Дивніше інше: невже й ви побачили в мені знайомого?

— А, це я просто так! — засміялася вона. — Щоб вас підігріти до зізнання.

— Можу попросити у вас телефон? — сказав несподівано для себе я.

— Звичайно. — Вона відчинила шкіряну, очевидно, так само дико дорогу сумочку й вийняла візитівку. — Тим більше, що чиню це не безкорисно. Конче потрібен опонент для захисту дисертації. Хотіла попросити Івана Пилиповича, але його й так усі розшарпують. Він у добрих стосунках з моїм чоловіком.

— Ваш чоловік також з наукових сфер?

— Ну, може, колись. Тепер він чиновник.

— О! — сказав я.

— Ага, злякались? — засміялася жінка. — Не лякайтесь, у побуті він простий.

Зирнув на візитівку. Вона звалася Вікторія. Прізвище... прізвище й справді було таке, як у дуже значного чиновника, але навряд чи він носить циліндр, сюртук і білу манішку.

Всміхнувся усмішкою джентльмена, хоч, по-моєму, жалюгідно.

— Ну, коли ми з вами домовилися, нічого йти до Івана Пилиповича. Не турбуватимемо зайнятих людей, — сказала по-змовницькому й повернулася, щоб вийти разом зі мною.

Ми перекинулися ще кількома незначними фразами і разом покинули приміщення університету. Я йшов майже шокований.

— Мене чекає машина, — вона махнула в бік пам'ятника Шевченку. — Може, підвезти?

— Ні, дякую, — сказав. — Мені поруч!

— Тоді передзвоню вам щодо опоненства. Коли, звісно, згодні.

— Ніяких проблем, — мовив я легковажно, і ми найчемніше розкланялися.

Був ніби обухом по голові огрітий. Знову пішов сніг, і я повільно занурювався в нього, думаючи, що всі мої блискучі логічні побудови розсипалися, як на піску. Коли б і це була сцена з кіно, то ири обговоренні її з режисером я перший гаряче заперечив би її реальність, але річ у тім, що зустріч була до нещадності реальна, і я справді її відбув кілька хвилин тому. Але якісь нитки тут не пов'язувалися: чому йшла до Івана Пилиповича на роботу, коли той дружний із її чоловіком, — тут міг би вирішити все телефонний дзвінок. Коли б була шефовою коханкою,

то й тоді не треба було відвідувати його на роботі, в коханців своя система зв'язку. Друге: чому звернула увагу саме на мене, бідашного, рядового доцента, людину, яка хоча не така й стара, як мій шеф, але вже на порозі старості? І ще одне: чому почала приходити в мої сни ще до початку знайомства? Отже, чи варто підтримувати з нею стосунки і чи не чекає мене тут якась страшна халепа, як у тому сні? Відтак весь мій організм застережно заволав і закричав: "Ні в якому разі не влазь у цю яму! Ні в якому разі!" Нарешті таке: чому їй було треба делікатно заперечувати переді мною, що вона таки коханка Івана Пилиповича, коли про це, як сповістила Марія Олександрівна, всі знали? І чому так відверто дала мені шанса на подальші стосунки із нею? Отут уже я нічого не розумів. Хіба те, що все, що почало зі мною відбуватися, творилося не тільки в мені і через мене, як гадав, їдучи в трамваї вранці. Отже, виходило, що грався світом таки не я, а світ мною. Тоді де логіка в цьому усьому?

І тут почув розважливого, з легким старечим тремтінням, але цілком самовпевненого голоса Івана Пилиповича — був то його улюблений жарт:

— Там, де починається жінка, компане, там кінчається логіка. А може, й справді так?

11

Мене ж чекало в цей день ще одне разюче випробування, яке дорешти добило мою самовпевненість і логічне резонерство. Всю дорогу в трамваї я напружено обмислював несподівану зустріч із Вікторією (не забуваймо, що слово "вікторія" значить перемога), зачумлений вийшов на свою вуличку, що стрімко йшла вниз, а оскільки прибирати й посипати її ніхто й не збирався, обережно ступав слабко втоптаною стежкою, намагаючись не гримнутися, — під снігом було досить льоду. Я навіть побачив, як переді мною незграбно й смішно перекинулася якась жінка, викинувши ноги вгору. Отож був заклопотаний й уважно дивився долі, відповідно й не відчув, що за мною хтось стежить, як це

бувало в попередні рази. Але за мною таки стежили, бо, коли звернув з шосівки на в'їзд до свого дому, раптом почув за спиною:

— Вадим Самосадський?

Різко повернувся. Переді мною стояла немолода, приблизно моїх літ, жінка в блакитній куртці, обличчя мала грубе й непривабливе, та й куртка зблизька виглядала не так принадно — була поношена й не першої свіжості.

— Прошу? — спитав я, пильно її розглядаючи. Ні, цю жінку я не знав.

— Не впізнаєте мене? — спитала вона хрипко.

— По-моєму, не тільки не пізнаю, але й не знаю вас, — мовив холодно, принаймні так прозвучав мій голос.

— Ну, звісно, — сумно всміхнулася жінка, до речі, говорила правильною українською мовою. — А я про вас знаю все. Вашу жінку звуть Ніна, у вас дочка Лариса, а ще маєте у Вінниці сестру, забула, як звати. По-моєму, Зінаїда.

— Так, — сказав я зимно.

— І ви мене не знаєте?

— Вперше бачу, — мовив я, і це була цілковита правда. — Вибачте, я поспішаю.

— Ну, звісно, — мовила гірко жінка, — ви ж велика людина, зайняті. Професор університету.

— Не професор, а доцент.

— Тоді професором скоро станете. — Вона начебто знала, що Іван Пилипович ніби готував мене собі в заміну.

— То що ви хочете? — спитав я не зовсім чемно.

— Нічого... Сказати одне. — Вона затнулася. — Ви мені принесли багато нещастя.

Мої брови стали сторч, а в груди ввійшло щось гнітючо-неприємне.

— Але ж, жіночко, — мовив я не так грубо. — Людина людині може приносити щастя чи нещастя, коли спілкується з нею. А я вас уперше бачу.

— Ну, так, ви мене вперше бачите, — гірко сказала жінка.

— Це ви дзвонили по телефону? — раптом спитав я.

— Так!

— Щось хотіли?

— Сказати те саме. Не зважувалася до вас підійти. Але мусите знати: принесли мені море нещастя...

— Вибачте, — зірвався я. — Знати вас не знаю і не розумію, про що ви говорите.

— Ну, так, знати не знаєте й не розумієте, — гірко сказала жінка.

— Коли у вас усе, то бувайте! — різко мовив я і, відвернувшись, пішов геть.

— У мене все, — почувся за спиною голос. — Щоб знали...

Я був роздратований, знічений і вражений. Ненормальна якась, чи що? Напевне, таки ненормальна. Але не обізналася, назвала мене на ім'я та прізвище: добре знала, хто я такий, навіть те, що невдовзі можу стати професором, навіть родину мою. Казна-що!

Цього було занадто для мого розтерзаного розуму, яким я, до речі, завжди похвалявся, — був-бо переконаний, що мозок у мене працює бездоганно. Принаймні одне із ряду для мене після цієї зустрічі з'ясувалося: жінка в блакитному не має нічого спільного з Вікторією, не вона приходила в мої сни, і я таки справді, голову можу дати на відсіч, ніколи раніше її не зустрічав, принаймні так, щоб міг запам'ятати. Оце одне й принесло мені полегшу, бо розв'язувало одну із загадок. Але бридке почуття із грудей не вимивалося: ні, це справді якесь казна-що! Все-таки чогось від мене хотіла, чомусь почала стежити за мною, але чому конче треба було їй сказати, що я ніби призвідця її нещасть? Зрештою, це був тип жінки, на яку ніколи 6 не звернув уваги, отже, й тут нічого забути не міг. Оце і є, подумалося мені, коли їхав ліфтом, ота метафізика життя, ота логіка абсурду, нитки якої ніколи не пов'язуються за власною волею.

Коли зачинив за собою двері, дістав втіху, що відрізаюся, зачиняюся від тієї напасті, якої ніяк ніколи не сподівався. Але ні, жінка не була настирлива, навіть несмілива, я 6 сказав. То якого біса їй від мене треба було? Затруїти спокій? І саме в ті дні, коли відчув, що мій усталений спосіб життя почав у певний спосіб захитуватися?

В мене аж руки легенько тремтіли. Ясна річ, що дієтичного супчика, звареного моєю половиною ("Вашу жінку звуть Ніна", — почув я хрипкий голос), аж ніяк не хотілося їсти. Отож мав дістати собі відраду: незважаючи на те, що вранці гостро боліла печінка, я вийняв із холодильника вже задубілу відбивну і вдруге засмажив її до гречаної каші. Але ні каша, ні відбивна не виявилися їстівні — каша прісна, а відбивна туга, жилава, як підошва. Харч увійшов у мене й застряг десь у

кишках — все ще було нудко на душі. Ну що ж, вважатимемо, що життя злостиво провчило мене за півнячу романтичність, коли милувався жінкою в блакитному на сніговому тлі. Мене, літнього, умудреного, поважного і в глибині своїй не менш самозакоханого, як і мій шеф, схопило, як кота, й почало тицькати в екскременти, які той кіт наклав. Але стоп! Це було б справедливо, коли б кіт ті екскременти справді клав, але ж я справді, готовий поклястися, ніколи не знав тієї жінки. Фу, як мені було бридко на душі!

Відав, що заснути сьогодні після обіду не зможу — це вже напевне. Тоді почав глушити чашку за чашкою каву. Здається, трохи полегшало. Отямся, чоловіче, сказав собі, і не роби проблем там, де їх нема. Ти винив три філіжанки кави, а тепер піди, ляж і спробуй заснути. Коли життям рухає абсурд, ти конечно заснеш.

Напрочуд ці резони мене заспокоїли, пішов до канапи і не встиг торкнутися подушки, коли ж і справді заснув. Власне, провалився у чорну прірву без жодних виджень, жодних Вікторій, жодних гір і хат у них, жодних дуелей і обговорень ситуацій дійства із їхнім режисером. Коли ж вирвався з тієї ями, то побачив, що за вікном повільно падає густий, лапатий сніг, тихо, покірливо, затишно пливе й пливе, і на колір той сніг був майже жовтий.

12

Ввечері я влаштував сімейну раду. Посадив на стільці супроти себе жінку ("Вашу жінку звуть Ніна". — знову почув хрипкого голоса) й дочку ("У вас дочка Лариса", — пролунав той-таки голос) і якнайдокладніше розповів їм про ту ідіотську зустріч із жінкою у блакитному (ясна річ, про зустріч із Вікторією — ані словечка, бо то була інша історія, в яку навряд чи треба було їх посвячувати), відтак наголосив, що вони — особи жіночої статі і мають мені пояснити, що це могло бути і з чим його їдять. Саме тоді, коли закликав до їхньої жіночої ради, обидві загадково поміж себе перезирнулися.

— Ну, татку, чи ж такий наївний, щоб не зрозуміти: та жінка колись була в тебе закохана.

— Але ж не давав їй до того жодних підстав, — твердо мовив я.

— Завжди казала, що нічого не тямиш у жінках, — категорично прорекла дружина.

— Гаразд, може, й так: до речі, не дуже цього й праг.

— Оце твоя біда, — сказала моя жінка.

— Давайте логічно розміркуємо, — терпляче проказав я. — Я теж у юності закохувався без відповіді, тобто мене не хотіли сприйняти.

— І не дивно, — сказала дружина.

— Ну от, знову мене перебиваєш!

— Мам, нехай скаже, — мовила зверхньо дочка.

— Кажи, кажи! — поблажливо озвалася дружина.

— Отже, я закохувався без відповіді — це мені пекло, боліло, — продовжив я, — а минув час, все зникло і стало смішне.

— Так що ж тобі не зрозуміло? — спитала жінка.

— А те, що мало минути безліч часу, бо, коли закохувалася, як ви вважаєте, мала бути молодою...

— Добре, що хоч у цьому ти самокритичний, — перебила жінка.

— Знову не даєш сказати.

— Мам, хай скаже! — скрикнула дочка.

— Чому ж вважає, що в своїх нещастях винувата не сама, а об'єкт її закохування, який про те знати не знав?

— По-моєму це дуже просто, — мовила трохи церемонно дочка. — Життя в неї не склалося, от вона й подумала: коли б звернув на неї увагу ти, була б щаслива.

— І в тому треба винуватити мене? — зчудовано спитав.

— А кого ж? — наївно мовила дочка.

Тут можна було б, кажучи фігурально, почухати собі лисину, коли б вона в мене була. На щастя, природа наділила мене буйним чубом, який посивів, але й не думав вилазити.

— А що скаже фахівець-психолог? — звернувся я до дружини, яка підозріло довго мовчала.

— Вона приблизно твого віку? —сТак.

— Тоді, можливо, ввійшла в клімактеричний період, у жінок це буває між сорока-п'ятдесятьма, хоча трапляється й пізніше. Тоді в організм відбуваються психічні зрушення, а на цій основі певні відхилення. Але Лариса має рацію: була в тебе сильно закохана.

— Невже гадаєш, що таке безпредметне закохання може тривать десятиліттями?

— А для тебе це неможливе?

— Таж певне! Ну, запалився, перегорів, знайшов нового об'єкта.

— Ось бачиш: знайшов нового об'єкта. Встав, пішов, здобув, переміг. Типова чоловіча логіка. А коли такий об'єкт не знайшовся? Ні, ти цілковито не розумієш жінок!

— Але ж кидати в обличчя звинувачення людині, яка ні в чому не винна? — обурився я.

— Ну, тату, може, в неї був такий настрій, — сказала дочка.

— Могла вчинити це в стані психічного роздразнення у зв'язку із фізіологічними змінами в організмі, — по науковому пояснила моя половина. — Але ж їй уже сподіватися ні на що.

— А до того було на що сподіватися?

— Жінка завжди очікує якогось дива. Вона мала тут рацію.

— Тобто я й справді винуватий?

— Таж звичайно, тату, — сказала дочка. — Це ж ти зробив її нещасною.

Логіка була разюча, тобто вона кінчалася там, як велемудро зазначав мій шеф, де починалася жінка.

— Отже, з цього випливає, — спробував я перевести мову на нормальні рейки, — що чоловіку треба не витримувати порядності, а йти на кожен жіночий поклик, аби не робити тих жінок нещасними?

— Переводиш речі із сфери психології у сфери моралі, — сказала дружина по-науковому. — А вони не завжди ідентичні.

— Тоді скажемо інакше, — мовив я. — Людина може бути доброносна чи лихоносна не обов'язково зі своєї волі, так? Коли лихоносна зі своєї волі, несе моральну відповідальність, а коли лихоносна позасвідомо, мимоволі — її не несе?

— Очевидно, що так, — мовила моя жінка ("Вашу жінку звуть Ніна", — почув я хрипкий голос).

— Тоді чому вона мене звинуватила?

— А я не кажу, що вона має рацію, — мовила дружина. — Ти, відшивши її, вчинив правильно.

— І залишився винуватий?

— Ну ж звичайно ж, тату, — сказала моя дочка. — Який ти занудний. Нещасною вона ж залишилася. І те, що зважилася підійти до тебе, нічим їй не допомогло.

13

Знову перейшов оту сновидну історію через прохід антисвітом, можливо, для того, щоб переконатися: не тільки те, що вчинене, є дійсне, а й иодумане, зображене, нафантазоване, адже тим самим з'являється у світ, хай і в інших формах. Відповідно те, що собі придумала й жінка в блакитному, також річ уявно-явна, і моя дочка мала рацію: я таки винуватий у цій історії, хоч, може, й без вини. Відтак, коли виходити з цієї логіки, то й мої сни (а може, це й не сни, а транси уявлень, сам сон тут як літературний прийом) також дійсні, незважаючи на їхню неприродність, ба, й нереальність. У цьому розрізі вірю в можливість явища реінкар-нації, бо життя — це своєрідне переливання живої енергії в посудини різного розміру та виду. Поясню це простіше: кожен народ, який він є тепер, — результат власного історичного розвитку в часі, в якому себе усвідомлює. Проста істина, а що це

значить? А те, що дії цього народу (лихі й добрі) в часі не зникають, вони існують у формі записів, тобто власне історії, але й існують ніби коди в генетичній структурі народу і фактично творять його сучасну ментальність. Цю рацію признає мені й дитина, і це, можливо, тому, що подібні процеси відбуваються на основі не тільки великої спільності, а й малої (рід, наприклад, який має прокляття, продовжене в часі, чи здобуває так само продовжений у поколіннях успіх), а коли так, то подібні речі можливі й на рівні індивідуальності, отже, й вона така, яка формується сукупністю дій, енергетичних впливів не тільки теперішніх, собою чинених, а й дій предків, прямих чи непрямих. Ось чому я повірив у цю історію, яка прийшла до мене у видженнях, бо чомусь вона до мене таки прийшла...

Додивився її цієї ночі. Знову йшов із наплечником, повним бляшанок із різною консервою (коли йшлося про романтичні часи — виразний анахронізм), борошна, крупів, — знову-таки в сучасних упаковках, долаючи не тільки сніг, а й час. Мені била в вічі хурделиця, але вперто долав крутизни й бездоріжжя. Зрештою, побачив хату в горах, що куріла димком із комина, вітер сердито хапав його і рвав, як тонку тканину, розкидаючи навсібіч. Незважаючи на холод, піт тік мені тілом, застигаючи і не так розпалюючи, як холодячи його. І мені чомусь здавалося, що коли застану в ліжку жінки, яку тут тримаю, ще одного чоловіка, то доведеться вбити не тільки його, а й обох. Після того ця історія має закінчитися, відтак логіка абсурду переросте у формальну, я нарешті таки зможу вирватись із пут відповідальності за дії, яких не чинив, та й залежності від власного генетичного коду.

Але тут мене чекала перша несподіванка. Пес, який загавкав, був не мій, навіть іншої породи — таких у наші часи тримають у домах; наскільки знаюся, це був дог, і обгавкував він мене як прийш-ляка, не господаря. На ґанок вийшла Вікторія в лижних штанях, грубому светрі і з розсипаним, коротко стриженим волоссям.

— Оце сюрприз! — вигукнула вона. — Вадим Семенович? Все-таки вирішили прийняти моє запрошення. — Петре! Петре!

— закричала вона в дім. — До нас гість!

На порога вийшов угодований сивоголовий чоловік із тією ситою застиглістю на обличчі, яка завжди визначає чиновників високого рангу. Тільки тепер побачив: у повітці, де колись був зачинений мій пес, блищить лаком розкішний "Мерседес".

— Просимо, просимо! — з фальшивою гостинністю загукав чоловік. — Друзі моєї жінки — мої друзі!

— Але ж, Петре, — строго сказала Вікторія. — Це не мій друг, а науковий опонент, Вадим Семенович Самосадський, доцент Київського університету, тепер треба казати: імені Шевченка, бо в Києві розвелося університетів, як бездомних собак.

— Чудово сказано, — заіржав чоловік, їхній пес при цьому сторожко обнюхував мене. — То скільки разів він уже опонував тобі при захисті дисертації? — Чиновник не зовсім інтелігентно зареготав.

— Посоромився б, Петре! — почервоніла Вікторія. — У нас серйозні ділові стосунки,

— На яких колись я вас і перехоплю. — Чиновник знову заіржав.

— Не зважайте, Вад йме Семеновичу, він удає із себе ревнивця,

— сказала Вікторія. — Насправді йому на мене начхати. Хочете, перевіримо?

— Як так, перевіримо? — здивовано спитав я.

— Ну, наприклад, можемо зайнятися любов'ю у нього на очах,

— сказала Вікторія. — Б'юся в заклад, він того й не помітить.

— А коли помітить? — спитав я.

— Не викличе ж вас на дуель? — відказала Вікторія. — Не ті вже часи. Найгірше, що міг би вчинити: викинути вас з роботи через свого приятеля Івана Пилиповича.

— А ви й справді коханка Івана Пилиповича? — спитав я.

— Отого старого козла? — засміялася вона. — Ну, я ще так низько не опускалася. То хочете перевірити реакцію мого супряжника?

— А коли нас заб'є? — спитав я.

— О, ні! Йому кар'єра дорожча, ніж я, і не такий дурний, щоб ризикувати. Чи й ви також?

— Що? — спитав я.

— Чи й ви також із тих, що не бажають ризикувати?

— Так, — сказав я. — Безглуздо ризикувати можуть тільки жінки.

— Сумнівна логіка, — сказала Вікторія.

— А, як на мене, твій друг — справжній мужчина, Віко,— сказав чиновник. — Він мені подобається. Ходім, друже, вип'ємо, і хай летять під три чорти всі баби! Бо саме вони заколотники спокою, і псувати їм комусь життя — спорт!

Обійняв мене за плечі й повів у дім, який належав мені, бо саме тут (напевне це знав) тримав колись цілу зиму коханку, носячи їй харчі,

саме тут палко любився з нею, а потім застав біля неї любаса. Он він стоїть у глибині снігів — чорна тінь у сюртуку, манішці, штиблетах, циліндрі, "Що ж було потім, що було потім?" — натужно думав я. І тільки коли випив чарку "Наполеона", переді мною прочинилася заслона. Так, я тоді вибив жінку бичем голу на снігу, а тоді й покинув, пішовши звідси геть. Але не міг не прийти сюди ще раз. І я прийшов, але жінки, тобто коханки своєї, вже не застав: ні її, ані пса, хоч пес був мій, а не її, хата була розчинена й охолоджена. Я розпалив піч і пив на самоті горілку. І дико сумував за тією жінкою. Відтак рушив шукати її, щоб спокутувати вину, але не міг знайти її й сліду. Але знайти її не міг, через що проходив у часі через сина свого, внука, правнука, праправнука й нарешті опинивсь у часі теперішньому. І безнастанно шукав її в усіх жінках, які траплялися на шляху особам мого кореня, але знайти не міг. То були жінки кращі й гірші, але не вона. І це тривало доти, доки не зустрів Вікторії. Але тут зіграв ся ще один абсурд: обличчям — це була вона, але суттю, нутром, єством — не вона. Тобто душа тієї жінки, коли вірити в реінкарнацію, поселилася зовсім не в тотожному тілі, а саме тіло я шукав, не душу. Відтак внутрішньо Вікторія була мені цілком чужа, і я це збагнув тільки зараз, коли пив з її чоловіком "Наполеон". Саме тому в житті справжньому, не у видженнях, я ніколи їй не потелефоную, а вона ніколи не запросить мене в гори, де справді має хату. І то з тієї причини, що хата не та, яка колись належала мені. Відповідно, й сцена, яку описав вище, ніколи не вийде за межі фантазії чи фільму, що його знімає в тих горах отой знайомий мені кінорежисер. Але вона, сцена та, вже існує, бо те, що ми згадуємо, і те, що вигадуємо, як і те, що думаємо, має вимір один і той самий. Отож, випиваючи другу чарку неіснуючого "Наполеона", я спогадав, що хоч і далі переходитиму з тіла в тіло особистостей мого кореня і хоча безнастанно шукатиму свою жінку в часі, ніколи її не знайду.

І тут мене раптом осяяло, ніби блискавка спалахнула серед неба. Господи, як я до того не додумався раніше?

Скочив і забігав по хаті. Хаті в горах, порожній і вихололій, в якій хоча горів у коминку вогонь, але зовсім не гасив холоду. Надсадно вила за вікнами заметіль, і мені в голову почали вкладатися думка по думці.

Отож що відбувається? Завершення руху якогось великого, прокресленого в часі кола. Потужна сила, не визначатимемо, лиха чи висока, послала мені видимість того, що я шукав (Вікторія), але не тільки, бо послано мені й інше: реальне його втілення (жінка в блакитному на сніговому тлі). Отже, Вікторія тільки зовнішньо нагадує мені жінку, яку безнастанно розшукую у всечассі, і я не врахував, що за стільки років вона цілком могла змінити свою подобу. І вона її змінила. Подібність же Вікторії до тієї, з романтичної доби, навіть повторення ситуації із хатами в горах — це ж надання мені нової можливості згадати про свою давню, у предках закріплену вину. А може, це нове для мене випробування, поштовх до чинення нового зла? Жінка ж у блакитному — це, може бути, саме та, яку шукаю, бо саме вона рушила на розшуки мене, відтак, не відштовхнувши її, міг би від того давнього зла й вини своєї звільнитися. Ось чому я вийняв з кишені Вікторіїного телефона і старанно його пошматував — таки ніколи їй не потелефоную. З другого боку, усвідомлював, що повівся із жінкою в блакитному, як це сказала й моя дружина, правильно, адже те, що ми зустрілися в часі, знаменує не нову можливість нашого поєднання чи примирення, а тільки кінець нашої історії.

Коло докручувалося, і переді мною знову замаячила постать убитого колись мною любовного суперника — стояла в снігу на скелі в чорному циліндрі, і вітер розвіював його накидку-плаща. Оце й був образ завершення мого активного діяння в цьому світі, можна назвати це — приходом старості, тобто часом чекання смерті та супокою. Я ще міг би продовжити активний чин, прийнявши поклика Вікторії, отже, почати нового витка власного лихочиння в часі, який знову протягнеться бозна-скільки літ чи століть. Але цього вже не вчиню — душа моя втомилася. Тому я й подер її телефона, а це значить, що хату в горах чи ж кін дії таки покинув.

Так, нарешті я все зрозумів. Нарешті дов'язав усі вузли й нитки цієї дивної історії. За весь час, за всі ці майже два століття, що минули від иередромантичної чи романтичної доби, лишень раз, так, тільки раз єдиний, вона вийшла до мене із снігопаду й пішла назустріч, хоч як важко було їй те вчинити. Вийшла мені назустріч жінка в блакитному, що її я уздрів на сніговому тлі, але ні їй, ані мені розрішення наших проклять знайти не вдалося — життя тим і дивне, що ніколи ніяких розрішень не приносить і не визнає.

І ще одне, вельми істотне. Чи не є і ці мої умовиводи хибні та ілюзорні, як і ті попередні, в трамваї, і чи не зруйнує їх в основі якась нова непередбачена зустріч? Цього не відаю, але одне відчуваю: мені вдалося хоча б трохи, хоча б на цаль наблизитися до істини, хоч істина, як відомо, ніколи не буває пізнана та приступна. Важливий, очевидно, не так приступ до неї, хоч і до цього люди відвічно прагнуть, а таки наближення, бо коли б це сталося, вона б перетворилася у дим, як дорога. Дорога через засипані снігом гори, дорога, якій немає кінця, хоч кожну справу чи дію кінець таки вінчає. Але й кінці не що інше, як тільки різновид нашої екзистенції.

Конча-Озерна — Київ 1997р.